

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 78 · 8. mai
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 8. mai 2024 kl. 10

President: Nils T. Bjørke

Dagsorden (nr. 78):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:16]: Representanten Kari Elisabeth Kaski vil setja fram eit representantforslag.

Representanten ser ikkje ut til å vera i salen. Då er det representanten Grunde Almeland som vil setja fram eit representantforslag.

Grunde Almeland (V) [10:00:42]: På vegne av representantene Guri Melby, Abid Raja, Ingvild Wetrhus Thorsvik og meg selv har jeg lyst til å sette fram et representantforslag om å løfte flere barn ut av fattigdom.

Presidenten [10:00:54]: Representanten Svein Harberg vil setja fram eit representantforslag.

Svein Harberg (H) [10:01:04]: På 8. mai, frigjøringsdagen, har jeg på vegne av representantene Ingjerd Schie Schou, Mahmoud Farahmand, Erlend Larsen og undertegnede gleden av å fremme et forslag om ivaretagelse av minnesmerker over personer og begivenheter knyttet til krigshendelser, forsvarsrelatert aktivitet og nordmenn i utenlandstjeneste.

Presidenten [10:01:29]: Forslaga vil verta handsama etter reglementet.

Sak nr. 1 [10:01:35]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:38]: Stortinget fekk måndag melding frå Statsministerens kontor om at statsrådene Kjersti Toppe, Karianne O. Tung og Andreas Bjelland Eriksen vil møta til munnleg spørjetime.

Dei annonserte regjeringsmedlemene er til stades, og me er klare til å byrja den munnlege spørjetimen.

Me byrjar då med fyrste hovudspørsmål, som er frå representanten Tage Pettersen.

Tage Pettersen (H) [10:02:03]: I 2021 kunne vi lese i tysnesbladet.no at Toppe avviste enhver mistanke om at behandlingstilbudet ved Mestringshusene ville henge i en tynn tråd dersom det ble regjeringsskifte, og hun uttalte at tilbudet lå midt i hennes ånd.

Etter at Støre-regjeringen avvirket ordningen med fritt behandlingsvalg, dekkes ikke lenger rusbehandling hos Mestringshusene og flere andre rusbehandlingstilbud av det offentlige. Institusjoner har kuttet plasser,

lagt ned sin drift eller tar kun imot de som har råd til å betale for behandlingen selv. Regjeringen bidrar til at rusbehandlingen over hele landet blir nedlagt, både for voksne og nå også for barn.

I Norge finnes det seks barnevernsinstitusjoner som tilbyr behandling til barn og unge som har utviklet et alvorlig rusproblem, og kapasiteten er sprengt. TV 2 kunne i helgen melde at rusinstitusjonen Bjørgvin ungdomssenter i Bergen, som har reddet livet til mange unge de siste 15 årene, til tross for stor pågang av ungdommer nå legges ned av Bufetat. Det er komplett uforståelig. Regjeringens politikk her gjør norsk barnevern og rusomsorg dårligere, og Senterpartiet i regjering er åpenbart ikke redningen for ungdommer som sliter med rus. Varatillitsvalgt i Fellesorganisasjonen sier til TV 2:

«De siste årene har de yngste vi har fått inn vært 14 år. Barn ned i 15-årsalder er sterkt avhengige av (...) opiater. Noen av dem har også erfaring med å injisere rusmidler (...).»

Ungdommene som sliter med alvorlige rusproblemer, blir yngre og har større problemer enn tidligere. Å legge ned Bjørgvin ungdomssenter er så tragisk at jeg ikke kan forstå annet enn at dette kan være et arbeidsuhell.

Kan statsråden bekrefte at hun ikke vil legge ned Bjørgvin ungdomssenter, slik at barn og unge med rusproblemer fortsatt kan sikres god og nødvendig hjelp?

Statsråd Kjersti Toppe [10:03:54]: Først vil eg seia at det ikkje er rett å samanlikna fritt behandlingsval med det som eventuelt skjer når det gjeld rusbehandlingsplassar i barnevernet, for der er det jo ikkje snakk om fritt behandlingsval, men ein må ha ei avtale med Bufetat.

Når det gjeld Bjørgvin ungdomssenter, er ikkje det ei sak som eg har vore inne i, men eg har fått opplyst at dette er eit forslag. Det står òg på tv2.no at avgjerda ikkje er endeleg tatt, slik det kunne verka som representanten gav uttrykk for. Eg har òg fått opplyst at Bufetat region vest har fått mange innspel frå både tilsette og leiarar på Bjørgvin, som dei skal gå grundig gjennom før dei tar ei avgjerd.

Årsaka til at dei vurderer dette, har eit alvorleg bakteppe. Det er veldig stor mangel på akutt plassar og det som vert kalla behandlingsplassar i barnevernet, og det er gjort ei vurdering av at rusplassar eventuelt lettare kan verta gitt i andre tilbod, men det er ikkje noko som eg har gått inn i.

Når det gjeld rusbehandling, har vi fått ei NOU, ein rapport, som tar opp at rusbehandling i dag skjer både i barnevernet og i regi av helsetenesta, og eit forslag om at den spesifiserte rusbehandlinga på sikt bør verta over-

ført til helse. Regjeringa har sagt i den strategien som vi nyleg la fram, at vi planlegg for å overføra det – på sikt – til helsevesenet.

Tage Pettersen (H) [10:05:52]: Det er helt riktig at det er stor mangel på akutt plasser også, i tillegg til rus. Bufetat region vest forklarar nedleggelsen med at de fortsatt har 25 plasser til rusbehandling, 4 statlige og 21 gjennom avtaler med private.

Det må jo framstå som et gigantisk paradoks for statsråden at hennes egen etat forsvarer kuttet i statlige rusplasser med at de kjøper private tilbud, noe statsråden og regjeringa vil til livs. De private aktørene stilte også opp da statsråden trengte kapasitetshjelp i fjor sommer. Hun var avhengig av dem da, og hun er avhengig av dem nå, ett år senere. Likevel er målet hennes å fase dem ut. Det må jo ha en sur bismak hele tiden å redde av aktører som man egentlig ikke ønsker.

Vil statsråden etter hvert endre politikk slik at de private aktørene, som hun er avhengig av, faktisk kan få den forutsigbarheten de trenger for å hjelpe barna i barnevernet og ivareta sine ansatte? Da slipper kanskje også statsråden å avbryte sommerferien sin i år for å invitere dem inn til et nytt krisedugnadmøte.

Statsråd Kjersti Toppe [10:06:54]: Representanten er ikkje presis når han framstiller bakgrunnen for spørsmålet. Høgre skil ikkje mellom private kommersielle og private ideelle. Det gjer regjeringa. Vi er tydelege på at vi skal auka samarbeidet med og tilbodet av ideelle tilbydarar. Det finst òg eit anmodningsvedtak frå Stortinget frå førre periode, som den førre regjeringa faktisk styrte etter, om at vi skal opp i 40 pst. andel av ideelle tilbydarar.

Vi veit at dei ideelle tilbydarane tradisjonelt og historisk har vore store og veldig gode på rusbehandling, f.eks. Fossumkollektivet, som i dag har tilbod både i regi av barnevernet og i regi av helsevesenet. Det vert feil å hevda at vi ønskjer at dei ikkje lenger skal vera ein tilbydar innan rus, tvert imot ønskjer vi at dei framleis skal vera det, og vi skal styrkja den ideelle andelen.

Tage Pettersen (H) [10:07:55]: Både statsråden og jeg deltar i dag på Forandringsfabrikkens arrangement Mathilde-dagen. Dagen er dedikert Mathilde Hellum, som jeg og mange med meg var oppriktig glad i. Hun ga oss og hele det politiske Norge uvurderlige innspill om barnevernet, og hun ledet også ungdomsutvalget til NOU-en om institusjonsbarnevernet. Folk i hele Norge har blitt kjent med henne i NRK-serien Instukids, som forteller om mørke sider ved barnevernet. Men Mathilde er ikke her, hun døde i november i fjor – og hun er ikke alene. Tvillingene Mina og Mille Hjalmarsen på 16 år og Jennie Borgersen på 13 år er andre barn som

har dødd mens de har ventet på hjelp fra helsevesen og barnevern.

Kan statsråden redegjøre for hva regjeringa helt konkret har gjort for å forebygge og hjelpe barnevernsbarn som sliter med rus her og nå, i løpet av de snart 1 000 dagene hun har vært statsråd?

Statsråd Kjersti Toppe [10:08:51]: Med referanse til Mathilde gjer det sjølv sagt òg djupt inntrykk på meg at ho ikkje er her meir. Ho vart utnemnd til å sitja i ungdomsutvalet, vart vald til leiar for det og har gjort ein veldig, veldig god jobb. Vi jobbar no med oppfølging av det, i hennar ånd.

Noko av det første eg gjorde som statsråd var å planleggja og setja ned institusjonsutvalet. Dei fekk eit klart mandat om å koma med gode tilrådingar nettopp når det gjeld rus, for korleis vi kan forebyggja rus betre på norske barnevernsinstitusjonar. Det var eit klart mandat, og dei har òg levert ein rapport som har veldig mange tydelege forslag, både om å auka ruskompetansen her og no, og om å få spesialisert rusbehandling inn i eit anna spor i framtida.

Tage Pettersen (H) [10:09:54]: Utfordringen er at disse barna ikke har tid til å vente på at en NOU skal implementeres til politikk.

Vi vet også at rus blant unge raskt fører til kriminalitet, og det rammer ikke kun offeret, men er også ødeleggende for barnet selv. Barn som begår kriminalitet, må derfor ofte også beskyttes mot seg selv. Høyre foreslo i høst konkrete tiltak for å få ned ungdomskriminaliteten. Et landsdekkende institusjonstilbud for barn som har begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd, var ett av forslagene, og vi satte også av penger til det i vårt alternative budsjett. Formålet er å fjerne barnet fra et skadelig miljø, korrigere destruktiv atferd og sikre psykisk helsehjelp, skolegang og mulighet til et liv uten kriminalitet.

I april i år kunne vi imidlertid lese at justisminneren og barneministerens skulle legge fram et forslag for eget parti om etablering av et trygghetshus. Det er nok flere enn meg som er spent på om dette blir noe mer enn et presseoppslag, og om vi snart også kan se konkret handling fra Senterpartiet og/eller regjeringa når det gjelder å etablere et sånt viktig tilbud for de unge.

Statsråd Kjersti Toppe [10:10:56]: Først vil eg presisera at å forebyggja rus òg handlar om korleis vi innrettar barnevernet vårt. Viss vi får til ei ny retning, der vi kan gi ungane ro, gi dei normalitet og tryggleik, hindra så mange flyttingar som eigentleg har vore normaliteten no, og få betre helsehjelp og helseteam til kvar institusjon – då vil ein òg kunna forebyggja rus.

Når det gjeld forslaget som Senterpartiet hadde om tryggleikshus, er det faktisk ei oppfølging av det som in-

stusjonsutvalet peikte på. Mange barn, òg dei som kan ha problem med rus og eventuelt kriminalitet, kan få hjelp i barnevernet i dag, men barnevernets rammer kan ikkje omfatta alle. Barnevernet har jo ikkje straff eller samfunnsvern som føremål. Då må vi greia ut eit nytt tilbod. Vi har gitt det namnet tryggleikshus, og det er vi i gang med å følgja opp.

Tage Pettersen (H) [10:12:00]: Jeg håper vi alle er enig i at målet må være færrest mulig flyttinger for barna i barnevernet, men forutsigbarhet er også viktig for dem som driver barnevern ute i kommunen, som leverer barnevernstjenester, som utdanner de gode fagpersonene til barnevernet, og ikke minst familiene og barna selv, som trenger bistand fra barnevernet. Vi har nå på flere områder en regjering med det jeg vil kalle en uforutsigbar kurs. Det skjer mye kunnskapsinnhenting, men endringene Stortinget vedtar, rekker knapt å møte hverdagen før nye forslag fremmes.

To av de viktige grepene Solberg-regjeringen innførte i den nye barnevernloven, var bl.a. helsekartlegging og kompetansekrav. Helsekartleggingen har blitt en kasseball mellom helse og barnevern, og de nye kompetansekravene er knapt lovfestet før statsråden nå fremmer forslag om endringer, til store protester fra bl.a. Akademikerforbundet. Mener ikke statsråden at barnevernfeltet i stort, som er så sårbart, trenger mer forutsigbarhet enn det får i dag, nettopp for å være i stand til å levere de viktige tjenestene til en sårbar gruppe som fortjener det?

Statsråd Kjersti Toppe [10:13:03]: Føreseielegheita er jo til stades. Det vi fremjar forslag om, er forbetringar i dagens system, og eg hadde ikkje tatt ansvaret mitt om eg ikkje hadde kome med forslag til forbetringar i dagens system. Helsekartlegging var det den førre regjeringa som fremma til Stortinget. Poenget er at ho ikkje fungerer i praksis – vi får ikkje helse til å koma inn fordi det vert sett som eit forvaltningsdokument, ikkje som ein helsejournal. Det er vi i gang med å rydda opp i. Barnevernsinstitusjonsutvalet er jo òg veldig tydeleg på det. Det har fått stor oppslutning i høyringa. Da tenkjer eg at om Høgre er imot det, er det greitt nok, men her meiner eg at vi har veldig faglege råd som vi no følgjer opp saman med Helse- og omsorgsdepartementet. Når det gjeld kompetansekrava, er det litt delte syn på det. Det får òg veldig mykje støtte, men det er delte tilbakemeldingar ute i fagmiljøa.

Grunde Almeland (V) [10:14:20]: Institusjonsplassering av barn er tiltak som skjer etter at man har forsøkt andre hjelpetiltak og ikke lyktes med det, nettopp fordi institusjonsplassering er såpass inngripende overfor barna det gjelder. Barn som mottar bistand fra bar-

nevernet, har i gjennomsnitt større risiko for negative utfall senere sammenlignet med andre barn. 10 pst. av lavinntektsfamilier er mottakere av barnevernstiltak for ett eller flere barn, sammenlignet med 4 pst. av andre barnefamilier. Det er mer enn dobbelt så mange barn. Barn som mottar bistand fra barnevernet, er blant de aller mest sårbare i samfunnet. De har betydelig høyere risiko for dårligere psykisk helse og manglende fullføring av utdanning sammenlignet med andre barn. Som min kollega også nevnte: I dokumentaren Instukids ser vi helt fryktelig vonde eksempler på opphold som er ment å gjøre barn bedre, men som gjør dem sykere. Hvordan forsvarer statsråden at barn som vokser opp i fattigdom, er så overrepresentert blant dem som trenger hjelp fra barnevernet, og hva vil hun gjøre med det?

Statsråd Kjersti Toppe [10:15:29]: Som representanten viser til, er det eit faktum at barn frå låginntektsfamilier er overrepresenterte når det gjelder hjelpetiltak og andre tilbod frå barnevernet. Vi har òg fått rapportar om at vi generelt kan seia at barnevernet ikkje er gode nok på å møta den gruppa og forstå den situasjonen som ein del familiar lever i. Det tenkjer eg er ein veldig viktig ting å ta opp. Samtidig er eg opptatt av at vi ikkje fortel ei forteljing om at det berre er barn med få ressursar som får hjelp av barnevernet. Mange av barna har fantastisk masse ressursar, men det vert kanskje ikkje tatt godt nok omsyn til. Eit nytt barnevern og ei ny retning må sørgja for å byggja på ressursane til barna, uavhengig av kva slags familie dei kjem frå.

Grunde Almeland (V) [10:16:33]: Statsråden fikk for litt siden en rapport, «En barndom for livet», fra en ekspertgruppe, som pekte på flere gode forslag til hvordan man kunne endre tilstanden for nettopp de mest sårbare, de som har minst.

I en interessant studie fra Nord-Carolina i USA, fra årene 1993 til 2003, der man testet ut en årlig utbetaling på ca. 4 000 dollar, så forskerne at det resulterte i at familiene fikk det økonomiske handlingsrommet de trengte, at det sørget for færre atferdsproblemer og færre psykiske helseutfordringer og at barn og unge begikk mindre kriminalitet og i større grad også fullførte videregående skole, for å nevne noen av resultatene. Det er nettopp ett av tiltakene i den ekspertrapporten: betydelig å øke og skattlegge barnetrygden.

Er dette et tiltak som statsråden nå er villig til å se på, i tillegg til andre tiltak, som å lovfeste barns beste i sosialtjenesteloven (presidenten klubber), samle utbetalingsdatoer fra Nav, osv.?

Presidenten [10:17:40]: Då er tida ute.

Statsråd Kjersti Toppe [10:17:42]: Rapporten frå Skivenes-utvalet, som representanten viser til, har vore på høyring. Regjeringa har varsla at vi skal følgja opp utvalet gjennom ei felles stortingsmelding frå ulike departement og statsrådar om sosial utjamning og sosial mobilitet, der dei forslaga som vert viste til, vert følgde opp eller iallfall skal koma med i meldinga. Vi gjer jo òg våre vurderingar av det. Det er ein klar samanheng mellom dei tiltaka og det vi må satsa på i det førebyggjande barnevernet.

Eit anna forslag frå Skivenes-utvalet er foreldrestøttande tiltak. Det er òg eit enormt viktig tiltak i barnevernet. Eg har sagt det før i spørjetimen at det er ulike prosjekt for å støtta foreldra i heimen, noko som kan verka førebyggjande, og ein kan unngå inngripande tiltak frå barnevernet.

Presidenten [10:18:45]: Då går me til neste hovudspørsmål.

Silje Hjemdal (FrP) [10:19:03]: Da hun var 15 år gammel, misbrukte Vilja heroin, kokain og amfetamin. Hennes største kamp i dag, som 18-åring, er å stanse nedleggelsen av institusjonen som reddet livet hennes. Dette er en institusjon i statsrådets og min egen hjemby, som hun sikkert kjenner veldig godt til, nærmere bestemt Bønesstølen. Jeg synes det er veldig spesielt, all den tid vi har den diskusjonen rundt utfordringer i barnevernet, og spesielt i en tid da man vet at det er et økende rusproblem blant unge.

Det er ikke første gang Fremskrittspartiet tar opp dette. For rundt et år siden sto vi på akkurat den samme plassen, på den samme talerstolen, og utfordret ministrene på om de hadde lest den kronikken som en mamma skrev om bekymringen for at barnet skulle ta sitt eget liv i rus, og hennes rop om hjelp.

Ministeren svarte da at hun hadde hatt denne anonyme moren på besøk på sitt kontor og tok dette veldig alvorlig. Da vi diskuterte ulike hjelpetiltak, viste ministeren bl.a. til at hun trodde det i like stor grad handlet om kapasitet i det kommunale barnevernet og mangel på behandlingsplasser.

Det er ett år siden. På samme tid, fra 2020 til da, hadde tolv barn – jeg gjentar: tolv barn – mistet livet i norsk barnevern. Hvordan harmonerer det da at ministeren ikke griper inn mot å legge ned disse plassene?

Statsråd Kjersti Toppe [10:21:08]: Eg tar det på aller største alvor når det skjer alvorlege hendingar i barnevernet, og barn mister livet. Eg tok sjølv initiativet til den gjennomgangen som Helsetilsynet kom med i haust, der dei fekk i oppdrag å gå gjennom dødsfall som har skjedd i tilknytning til barnevernsinstitusjonar dei siste fem åra. Dei leverte ein rapport som, saman med

institusjonsutvalet, viser at vi har ting vi faktisk må gjera for å sikra at tenestene førebyggjer meir, og ikkje minst at vi lærer av fleire av feila som er gjorde. Dette handlar heller ikkje berre om forhold i barnevernet, men òg om at mange får manglande helsehjelp eller helsehjelp altfor seint.

Når det gjeld Bjørgvin, vert det litt vanskeleg for meg å svara viss ein viser til dødsfall som har skjedd, og rett opp mot denne institusjonen, men det er klart at eg òg veit om mange barn og ungdomar som har fått kjempegod hjelp på institusjonen. Eg oppfattar ikkje at debatten går ut på om vi skal ha eit slikt tilbud eller ikkje. Sjølv sagt må vi ha gode rusbehandlingsplassar for barn som treng det, og det er det heilt sikkert eit veldig stort behov for. Vi ser òg at rus er vorte veldig lett tilgjengeleg for alle barn, og spesielt for barn på institusjon.

Eg svarte representanten Tage Pettersen i stad om at eg ikkje har vore inne i akkurat denne omstillinga, men at det er eit forslag, og at Bufetat region vest no går grundig igjennom innspela dei har fått, før dei tar ei avgjerd.

Silje Hjemdal (FrP) [10:23:14]: Dette haster. Etter hva jeg forstår, er denne avgjørelsen skissert allerede rundt 15. mai. Det er ikke mange dager til. Det vil si at da får man stopp for inntak av nye hjelpetrengende barn. Samtidig vil man avvike hjelpetilbudet til dem som allerede er under behandling. Hva er alternativet? Hvor skal disse barna sendes? Ingenting av dette har man fått svar på. Det er helt greit at statsråden ikke har vært inne i saken til nå, men det er aldri for sent å engasjere seg. Jeg mener at den bønnen til ministeren som Vilja hadde på vegne av seg selv, men ikke minst på vegne av alle de andre der ute uten den stemmen, bør høres. Jeg håper derfor at ministeren kan gi et litt tydeligere svar på om hun faktisk er villig til å ta den kampen med Vilja, meg og alle andre for å stoppe denne nedleggelsen.

Statsråd Kjersti Toppe [10:24:17]: Eg kan ikkje seia noko meir tydeleg her når eg ikkje har fått den saka opp. Det er òg slik at fram til i mars har det vore 68 brot på bistandsplikta i norsk barnevern. Det er iallfall 68 gonger barn ikkje har fått det tilbodet dei skal ha, og særleg er det ein enorm mangel på behandlingsplassar som er såkalla åtferdsplassar. Dei barna har eg òg eit ansvar for. Det er noko av grunngevinga for at Bufetat, region vest i det heile går inn og ser om dei kan omdisponera nokon plassar til eit område som har veldig høg prioritet, og der det står mange barn utan eit tilbod. Det må òg med i denne diskusjonen.

Silje Hjemdal (FrP) [10:25:21]: Jeg synes dette harmonerer dårlig med at statsråden for omtrent en uke siden med brask og bram sto og lanserte en ny retning for

barnevernet. Vi har en helseminister som på NRK i går sto og sa at vi har sviktet disse barna, vi skal gjøre en forskjell, vi er i gang. Hvordan kan man da, samtidig som man står på NRK og har en full presselosje som dekker en pressekonferanse om denne lanseringen, et par dager etterpå ikke ville ta et tydelig standpunkt om hvorvidt dette er feil vei å gå? Det synes jeg er veldig spesielt.

Da må jeg egentlig utfordre mer direkte: Mener ministeren at den varslede nedleggelsen, denne gangen av Bjørgvin ungdomssenter, harmonerer med den nye retningen for barnevernet?

Statsråd Kjersti Toppe [10:26:21]: Eg vil gjenta at dette er eit forslag. Det er enno ikkje gjort eit vedtak. Den tredje tingen er at det er ein premiss at det ikkje skal verta færre rusinstitusjonsplassar viss eit slikt tilbod vert avvikla, men det er lettare da å kunna f.eks. kjøpa plassar andre plassar frå private ideelle. Eg har ikkje gått inn i denne saka konkret, men overordna sett er det viktig å seia at antalet rusplassar i barnevernet ikkje skal eller må gå ned, og det er ikkje noko i det som da eventuelt vert konsekvensane av dette, som er i strid med den strategien med ei ny retning for barnevernet.

Silje Hjemdal (FrP) [10:27:17]: Jeg forstår at det er utfordrende at bistandsplikten brytes, og jeg er innforstått med den situasjonen som er når det gjelder akutt-plasser, men jeg kan ikke forstå at det som enkelte omtaler som å kaste andre barn under bussen, skal være løsningen på en annen propp. Det man gjør her med denne typen løsninger, er at man tar noen av de aller mest sårbare barna og familiene rundt omkring og hiver dem inn i et annet system hvor proppen er større, og hvor man ikke kan garantere når de får hjelp. Jo, etter hva jeg klarer å lese meg til, vil det da bli færre plasser, men det som undrer meg mest, er at det faktisk heller ikke er noen oversikt over hvor mange barn og unge som trenger denne hjelpen. Da synes jeg det er veldig spesielt at statsråden ikke tør å være tydeligere på når man kan forvente hjelp, og hva man kan forvente av hjelp.

Statsråd Kjersti Toppe [10:28:22]: Eg er ueinig med representanten Hjemdal når ho konkluderer med at det vert færre plassar. Det er jo ein premiss at det ikkje skal verta færre rusbehandlingsplassar i barnevernet her og no, for dei er det òg eit veldig stort behov for. Spørsmålet for tenestene da er om ein kan omprioritera innbyrdes ved å kunna kjøpa fleire rusplassar ein annan plass, men dette er jo avgjerder som ikkje er tatt, og som eg heller ikkje har fått på mitt bord.

Elles vil eg seia at den strategien som vi la fram, som fem statsrådar står bak, som er ei oppfølging av NOU-en,

og som viser nettopp kva vi skal gjera både på barnevernsfeltet, innan helse og omsorg, innan kunnskap og innan justis for at vi saman skal klara å gi eit betre tilbod til desse barna, er ein viktig milepæl og veldig viktig for meg å følgja opp òg i tida framover.

Bård Hoksrud (FrP) [10:29:40]: Jeg er sikker på at NRK-serien Instukids berører alle som har sett den. Jeg vet at det ikke er unikt, det som kommer fram. På Dagsrevyen i går sa helseminister Vestre at vi bare må innse at vi ikke har vært dyktige nok og gjort nok. Derfor skal det iverksettes flere tiltak. Det etterlyses mer kompetanse og faglighet for å sikre bedre tjenester til de barna som trenger det. Da er det spesielt å oppleve at en institusjon som Allos Stiftelsen, som nettopp fokuserer på det faglige for å kunne hjelpe barna på en god måte, for kort tid siden fikk avslag fordi bygningsmassen var for institusjonspreget. Samtidig vet vi at barn og ungdommer som trenger akutt hjelp, blir plassert på glattcelle fordi man ikke har plasser. Det høres jo helt uforståelig ut. Er det bedre å ha barn og unge på glattcelle, eller er et sted i trygge omgivelser med kompetanse, selv om det ser litt mer institusjonspreget ut, det beste?

Statsråd Kjersti Toppe [10:30:41]: Eg kjenner ikkje til akkurat det eksempelet som representanten viste til, men det er eit mål at institusjonar ikkje har institusjonspreg og er meir lik ein heim. I alle fall er det det institusjonsutvalet har lagt veldig vekt på, og slik barn og unge sjølv ønskjer at ein institusjon skal vera. Når det gjeld rusbehandlingsinstitusjonar, er det eit spesialisert tilbod som kan vera både i regi av barnevernet og i regi av helsevesenet. Institusjonsutvalet var tydeleg på at spesialisert rusbehandling burde overførast til helsevesenet som ei pasientbehandling.

Bård Hoksrud [10:31:42]: Jeg skjønner at man ikke kan sette seg inn i alle institusjoner, men i statsrådets fylke blir unge mennesker plassert på glattcelle. Da er mitt spørsmål: Er statsråden enig i at det er bedre å få være et sted hvor det kanskje er litt mer institusjonspreget – selv om man diskuterer hvorvidt det er institusjonspreget eller ikke – enn å bli plassert på glattcelle fordi man ikke har plasser? Statsråden sier at vi ikke skal ha færre plasser. Vi trenger flere plasser. Det står ti ledige plasser, men da må statsråden instruere Bufetat og si at vi kan bruke disse istedenfor at barn skal plasseres på glattcelle. Mener statsråden det er bedre at de blir plassert på glattcelle enn at de får være på en institusjon hvor man har god kompetanse og kan hjelpe barna på en god måte? Det er det dette handler om.

Statsråd Kjersti Toppe [10:32:35]: Sjølv sagt skal det ikkje vera slik at barn må vera i varetekt fordi det

ikkje er anna tilbod. Det er den dystre verkelegheita bak dei andre spørsmåla her – om ein skal kunna om-disponera nokre andre plassar der ein har betre kapasitet, for dei ungane som faktisk ikkje har plass her og no. Eg kjenner ikkje til eit mogleg avslag på ein institusjon, om at det skal vera for institusjonsprega, så det kan eg liksom ikkje svara på, men det finst jo ei forskrift for godkjenning av institusjonar som gjeld ulike kvalitetskrav, slik og sånn, som alle institusjonar må oppfylle. Eg kjenner ikkje til kva som har vore grunnen til at nokre institusjonar ikkje har fått den godkjenninga. Det kan eg ikkje gå inn og svara på her og no, men det er eit veldig høgt prioritert felt å få opp kapasiteten i institusjonsbarnevernet for dei barna som ikkje får plass i dag.

Presidenten [10:33:36]: Me går til neste hovudspørsmål.

Kathy Lie (SV) [10:33:53]: I går fikk barneministeren en stor sekk. En stor samling organisasjoner som jobber med barns levekår, leverte et opprop med to tydelige krav. Det ene var å tette gapet i barnetrygden mellom små og store barn, og det andre var å sørge for at barnetrygden ikke sakter akterut igjen når prisene stiger.

Hvorfor er dette så viktig for disse organisasjonen at de tropper opp på statsrådets kontor med en stor sekk? Jo, det vi har sett, er at hver gang vi de siste årene har økt barnetrygden, har antall barn som vokser opp i fattigdom, gått ned, men siden forrige regjering økte barnetrygden for de minste barna, har de store barna sakkert akterut. Nedgangen i barn som vokser opp i fattigdom, har hovedsakelig skjedd for barn under seks år.

Store barn spiser mer, og fritidsaktivitetene og klærne er dyrere. Derfor har vi i SV jobbet iherdig for å sikre barn over seks år mer barnetrygd, men det er fortsatt et gap på 256 kr per måned mellom barn over og under seks år.

Vi vet at barn som vokser opp i fattigdom, skårer dårligere på mange dystre statistikker, som psykisk helse, utenforskap, gjennomføring av utdanning og faktisk også arbeidsliv. Det å løfte barn ut av fattigdom har derfor stor betydning for muligheten til et godt liv og for at fattigdommen ikke skal gå i arv.

Er statsråden enig i at barnetrygden er viktig for å løfte flere barn ut av fattigdom, og at styrking av barnetrygden derfor er vår tids største velferdsreform?

Statsråd Kjersti Toppe [10:35:31]: Eg er heilt einig med representanten i at barnetrygda er ei enormt viktig velferdsteneste for barnefamiliar og er med på å utlikna forskjellar i samfunnet mellom dei som har eit forsørgeransvar, og dei som ikkje har eit forsørgeransvar. Ho har òg vist seg å verka omfordelende. Ho klarar

å løfta familiar ut av fattigdom – det har vi fått eksempel på seinast no – særleg då familiar med barn under seks år, der barnetrygda er høgast i dag.

Når det gjeld å tetta gapet, var alle dei organisasjonane som kom med eit opprop til meg i går, tydelege på at vi burde få til det løftet på 200 kr, som er gapet mellom barn under og barn over seks år i dag. Dei hadde veldig gode argument for det. 200 kr i ein familie kan høyrast lite ut for oss, men det kan bety at dei får råd til ein fotball, at dei får ein god lunsj, osv., så det kan faktisk bety noko i kvardagen til barn og unge.

No er det slik at det er i budsjettet vi kjem fram med våre prioriteringar. Eg er glad for at vi saman med SV dei siste åra har gjort eit veldig stort løft i barnetrygda. Vi har auka ho for einslege forsørgjarar, vi har auka ho for dei over seks år. Til saman utgjør dette 4,3 mrd. kr. I tillegg har vi gjort den viktige endringa med å endra lova slik at ein ikkje kan irekna barnetrygd når ein skal rekna ut sosialhjelp. Det betyr enormt mykje for dei som har aller minst frå før. Til saman utgjør dette 5 mrd. kr på dei snart tre åra vi har sete i regjering, og det tenkjer eg er eit viktig løft til ei veldig god sak.

Kathy Lie (SV) [10:37:35]: Det mener jeg er vel anvendte fem milliarder. Men hvis vi nå tetter gapet, slik at barn over seks år får like mye som dem under seks år, er vi tilbake på det nivået vi var på i 1996. De økningene vi har gjort, og den prisjusteringen vi fikk til sammen i 2022, var jo engangshendelser forhandlet fram i det aktuelle statsbudsjettet. Hvis barnetrygden igjen ikke skal bli mindre verdt i forhold til pris- og utgiftsøkningen i samfunnet, må vi finne en måte å sørge for at barnetrygden reguleres jevnlig. Det har blitt foreslått forskjellige modeller for dette, bl.a. lovfesting av årlig prisjustering, eller å knytte barnetrygden til grunnbeløpet.

Jeg lurer på hvilke tanker statsråden har om hvordan barnetrygden bør reguleres, om hun f.eks. vil se på en kobling mot G, eller om hun har noen andre tanker rundt hvordan vi kan gjøre det.

Statsråd Kjersti Toppe [10:38:30]: Det å ha ei kopling mot G-regulering, eller på annan måte sikra at barnetrygda faktisk følgjer kostnadsutviklinga, er òg eit forslag frå Rege-utvalet, ekspertgruppa for tiltak for å hindra fattigdom i barnefamiliar. Deira rapport kom ut i fjor haust og har no vore på høyring. Vi har ikkje tatt stilling til det forslaget ennå, men det skal vi gjera. Vi har varsla ei stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjamning til neste vår, og da vil dette vera eit av dei forslaga som skal vurderast. Det er både fordelar og ulemper med det. Det vil òg binda eit storting meir i åra framover, og det er vel òg hensikta med det. Men det vert jo ein politisk diskusjon om det er den måten vi ønskjer å sikra barnetrygda på i framtida.

Kathy Lie (SV) [10:39:31]: Når vi nå sørger for at barnetrygden øker, ser vi at det kan få noen uforutsette følger. Vi opplevde jo at da vi økte barnetrygden for enslige forsørgere i fjor og samtidig fjernet særfradraget på skatten, så skjedde det noe. Andre har opplevd at barnetrygden fikk konsekvenser for andre ytelser fra Nav, f.eks. for bostøtte.

Vi klarte i statsbudsjettet for 2022 å sørge for at barnetrygden ikke skulle regnes som inntekt ved beregning av sosialhjelp, så det jeg lurer på, er hvordan statsråden vil sikre at økninger vi gjør i barnetrygden, faktisk kommer barna til gode, og at økt barnetrygd ikke skal føre til avkorting av andre ytelser.

Statsråd Kjersti Toppe [10:40:19]: Det representanten tar opp, er alltid eit dilemma når vi aukar slike ytingar. Vi har jo saman klart å ordna opp i ein del utilsikta konsekvensar ved ein del endringar tidlegare, og det tenkjer eg er alltid slikt vi må sjå på og følgja nøye med på. Det er òg barnetrygd opp mot andre ytingar, som kan gi avkorting. Dette er ei veldig viktig problemstilling, men eg opplever no at vi iallfall har ordna opp i det som var dei store og urimelege utslaga.

Elles: Sidan dette er ein debatt om korleis vi løftar familiar ut av fattigdom, betyr det òg enormt masse at vi har satsa stort på å redusera barnehageprisane, og det at vi saman med SV har fått til gratis SFO i kjernetida, betyr veldig mykje for familieøkonomien til familiar som har barn i barnehage- og skulealder.

Kathy Lie (SV) [10:41:23]: Som barnas minister har statsråden et ansvar for barns beste, men mange av lovene som regulerer stønader til barnefamilier som sliter, om det er med lav inntekt, store utgifter eller stor gjeld, tar ikke tilstrekkelig hensyn til at barn trenger forskjellige ting til ulike tider i løpet av oppveksten. Noen trenger briller eller tannregulering, og noen skal kanskje konfirmeres og ønsker seg en feiring av den store dagen. Mener statsråden det er viktig at vi får inn en lovfesting i flere av disse lovene av at barnets beste skal vurderes, som f.eks. i sosialtjenesteloven og gjeldsordningsloven?

Statsråd Kjersti Toppe [10:42:04]: Det er enormt viktig at alle som forvaltar den typen lover, som har så store verknader for familiar og barn, veit at dei har eit ansvar for å vurdere det beste for barnet, sjølv om det ikkje eksplisitt står i lova. No kjem vi inn på ansvarsområde som ikkje er mine. Arbeids- og inkluderingsministeren har jo ansvaret for sosialtjenestelovgivning. Det er eit forslag frå Rege-utvalet – ekspertgruppa om barn i fattige familiar – som går på at vi no treng ei forsterka formulering i lova. Eg synest iallfall at det er fortvilande at vi får rapportar på rapportar om at dette ikkje vert

tatt nok omsyn til når ein skal utmåla ytingane, så det ser vi på no vidare.

Kathy Lie (SV) [10:43:09]: SIFOs rapport Utredning av kunnskapsgrunnlaget for sosialhjelpssatser, som ble lansert forrige uke, konkluderer med at dagens veiledende satser for sosialhjelpen er for lave og ikke ivaretar barns rett til tilfredsstillende levekår. Blant annet er ikke satsene høye nok til at barnefamilier på sosialhjelp har råd til å følge våre nasjonale kostholdsråd. Helsetilsynet har nylig avsluttet et nasjonalt tilsyn, som viser at det er brudd på ivaretagelsen av barns rettigheter ved de aller fleste Nav-kontorene. Det er alvorlig, men ikke overraskende, fordi forrige tilsyn, som ble gjennomført i 2012, hadde samme konklusjon. Det er altså ikke blitt gjort nok for å styrke det barneperspektivet i Nav. Jeg lurer på hvordan statsråden som barneminister skal sørge for at barns rettigheter også ivaretas i barnefamiliers møte med Nav.

Statsråd Kjersti Toppe [10:44:02]: Eg er veldig opp-tatt av å styrkja barns rettar opp mot Nav. Eg er òg opp-tatt av at ein i barnevernet må verta dyktigare på å samarbeida med det lokale Nav-kontoret, for økonomi har enormt stor betydning òg for å kunna vera ein trygg og god forelder. Bustad er òg viktig, og det har òg med økonomi å gjera. Det er ikkje lett å vera ein god forelder viss du ikkje veit om du kan bu i leilegheita di neste månad.

Tilbake til om vi skal lovfesta barneperspektivet, barnets beste, i sosialtjenestelovgivning opp mot Nav: Eg kan iallfall seia såpass at dette er noko som regjeringa vurderer som oppfølging av Rege-utvalet. Det vert arbeids- og inkluderingsministeren som vil føra den saka, men vi samarbeider tett om oppfølging av desse ulike forslaga.

Presidenten [10:45:01]: Vi går vidare til neste hovudspørsmål.

Sofie Marhaug (R) [10:45:19]: Miljødirektoratet kom denne uken med en ny rapport som viser all planlagt utbygging i Norge. Det er snakk om 4 000 km² – eller som NRK formulerte det: like mye som en eneboligtomt per innbygger i Norge. To av de formålene som tar mest nytt areal, er hytter og kraft. For en drøy uke siden kom det også en rapport fra Miljødirektoratet om nedbygging i inngrepsfri natur de siste fem årene, der såkalte energiformål sto for halvparten av naturødeleggelsene. Statsråden sier at energi likevel skal være en prioritet å bygge ut – altså bygge mer – og NRK skriver at statsråden ikke varsler noen krig mot hytteutbyggingen. Begge uttalelsene er skuffende, for det vitner om at regjeringen ikke tar naturkrisen på tilstrekkelig alvor, verken med tanke på nedbyggingen de siste fem årene

eller med tanke på hva som er planlagt framover. Regjeringen har riktignok lagt fram forslag til nye retningslinjer for arealbruk i kommunene, men disse inneholder ikke noen konkrete pålegg til kommunene om å stanse f.eks. hyttelandsbyer, på tross av at statsråden altså selv sier til NTB:

«Tallenes tale er tydelig: Det er planlagt for mye utbygging på naturareal i Norge i årene som kommer.»

Derfor er mitt spørsmål om statsråden kan love at regjeringen vil sette ned foten for flere utbyggingsprosjekter framover, både med tanke på hytter og med tanke på kraft – altså at flere prosjekter skal stoppes enn det vi har sett de siste fem årene. Kan statsråden love meg det?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:47:18]: For det første: Takk for et godt spørsmål om en viktig sak. Jeg synes likevel spørsmålsstillingen reflekterer hvor uenige vi er om tilnærmingen til den store jobben vi har foran oss for å få ned bit-for-bit-nedbyggingen av naturen vår.

Det er ingen tvil om at vi i og for seg deler felles visjon om den planen som ligger i mengden nedbygging av areal framover. Når vi ser i bakspeilet, ser vi i og for seg at den mengden areal som er blitt bygd ned allerede, er altfor stor, og det er vi som samfunn nødt til å klare å få gjort noe med. Mitt mål er ikke først og fremst at vi skal stoppe det gjennom å sette ned foten, men at vi skal klare å planlegge samfunnsutviklingen på en annen måte enn det vi har fått til så langt. Sagt på en annen måte: Vi skal legge til rette for at vi fortsatt kan ha utvikling av lokalsamfunnene våre, men på en måte som sikrer naturen, og dermed planlegge på en måte som sørger for at vi tar vare på den naturen vi har. Derfor ønsker jeg f.eks. ikke å gå til krig mot hyttebygging, for jeg mener at det er feil perspektiv. Vi kan bygge hytter, f.eks. gjennom å fortette noe i eksisterende hyttefelt. Men jeg er veldig tydelig – og regjeringen er veldig tydelig i forslagene til statlige planretningslinjer som er sendt ut på høring – på at vi må få ned trykket fra hytter, og at vi må bygge færre av dem. Jeg tror heller ikke representanten kan ha fått med seg det Miljødirektoratet sa i en annen rapport som de kom med for ikke så veldig lenge siden, nemlig at det er rom for å bygge mye fornybar energi framover, med akseptabel påvirkning på biologisk mangfold, men hvor vi bygger det, har mye å si. Sagt på en annen måte: Vi skal få til fortsatt samfunnsutvikling. Målet er ikke å sette ned foten, men å planlegge annerledes enn det vi har klart å få til så langt.

Sofie Marhaug (R) [10:49:18]: Det er en politisk livsløgn at det går an å ta vare på naturen samtidig som vi bygger den ned. Hvis vi går tilbake til den rapporten som sier noe om de siste fem årene, har naturområder

tilsvarende 116 500 fotballbaner mistet status som inngrepsfri natur, og mellom 55–60 pst. av reduksjonen i inngrepsfri natur kommer fra energiutbygging. Likevel kan vi få inntrykk av at det er fritt leide for kraftutbygging, ikke minst i Finnmark, som er det fylket som har mest villmarkspreget natur i dag. For naturen er det like ille om en ny vei går til et vindkraftverk, en hytte eller en skogsbilvei.

En måte å ta større hensyn til naturen på, er å sikre bedre konsekvensutredninger. Senest i går stemte regjeringspartiene – sammen med Fremskrittspartiet og Høyre – ned et forslag fra Rødt og flere andre partier om mer uavhengige konsekvensutredninger. Begrunnelsen var at regjeringen skal endre utredningsforskriften. Når kommer den endringen?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:50:22]: For det første fikk jo ikke representanten med seg debatten i salen i går. Hadde hun vært her, hadde hun hørt at jeg helt tydelig slo fast at vi tar sikte på å sende det på høring våren 2025.

Det er helt feil at det er fritt leide for kraftutbygging. Vi skal gjøre grundige og skikkelige avveininger og vurderinger alle steder. Jeg er også glad for at vi har gitt kommunene en større rolle i beslutningen knyttet til vindkraftanlegg på land. Det tror jeg er bra for at det skal stå seg, og for at man skal gjøre gode vurderinger.

Vi er nødt til å klare å bygge ut mer fornybar energi framover. Jeg stiller meg spørsmål om hvilken fornybar energi Rødt mener det er. Man er mot landbasert vindkraft, man er mot havvind. For all del, vi kan gjøre noe gjennom energieffektivisering, men hvis vi skal klare å få til både den grønne omstillingen, videre industrialisering av Norge og samtidig sikre folk lave priser, må vi finne fram til arealer som er akseptable. De peker Miljødirektoratet på at finnes, så lenge vi gjør gode avveininger.

Sofie Marhaug (R) [10:51:26]: Det er riktig at jeg ikke var i salen i går da kommunalkomiteen diskuterte forslagene våre, for energi- og miljøkomiteen var på Vestlandet, og jeg måtte lede delegasjonen fordi Arbeiderpartiets komitéleder ikke stilte der.

I fjor stemte regjeringspartiene ned forslag om sterkt å begrense hyttebygging i fjellheimen, over skoggrensen, i strandsonen, i villreinens leveområder, i myrområder, i inngrepsfrie naturområder og i andre utsatte områder. Dette stemte regjeringen ned. Regjeringen stemte også ned forslag om å sette en maksimal tillatt størrelse på nye fritidsboliger til 200 m².

Når vi vet at hyttebygging er den største trusselen mot natur i areal, ut fra hva som er planlagt framover, synes jeg det er veldig rart ikke å komme med konkrete begrensninger. I den veilederen regjeringen har på høring, er det snakk om at det bør avgrenses, ikke at det skal av-

grenses. Hvilke grenser vil statsråden sette for hyttebygging helt konkret?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:52:30]: De statlige planretningslinjene er en helt tydelig føring fra staten om hvordan vi mener kommunene skal planlegge. Der er det ingen tvil om at vi er tydelige knyttet til det som handler om hyttebygging. Der peker vi på at man ikke bør bygge ut i og over skoggrensen, at man ikke bør bygge ut på myr, og i tillegg at man bør utnytte fortettingspotensialet i eksisterende hyttefelt.

Så har jeg lyst til å si at vi har supplert det med flere andre viktige tiltak i tillegg. Jeg er veldig glad for å se den store positive tilbakemeldingen vi har fått på Natursats, der vi gir tilskudd til kommuner som ønsker å gjennomføre planvask, rydde opp i gamle arealplaner og tenke på litt andre måter enn før.

Til slutt: Det er et stort potensial for kommunene for å være med på dette selv også. Vi ser kommuner som prøver ut mer varme senger, som gir flere hyttebesøk i løpet av et år på de hyttene de har, og mer aktivitet lokalt, samtidig som man bidrar til å ta vare på naturen.

Sofie Marhaug (R) [10:53:30]: Jeg gjentar at det ikke er noen konkrete forbud om at kommunene skal stanse hyttenedbyggingen.

Tilbake til energi, som er det andre som truer naturen i årene framover: Regjeringen behandler nå EUs fornybardirektiv fra 2018. Her er et av kravene at konsekvensøknader skal behandles i maks to år, eller opptil tre i ekstraordinære tilfeller. I tillegg er det et krav om at bare én myndighetsinstans skal behandle disse søknadene, noe som er vanskelig når vi har forankret vindkraftbehandlingen både i kommunene og i NVE. Det er et demokratisk vedtak på Stortinget.

Lovord om dialog med reindriften og grundige konsekvensutredninger og ikke minst lovord om demokratiske prosesser i kommunene frykter Rødt at er det første som ryker hvis man vedtar det fornybardirektivet, med de tingene jeg nå har referert som innhold. Er ikke statsråden bekymret for at fornybardirektivet vil gå på bekostning av utredningen av naturverdier?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:54:33]: Fornybardirektivet ligger ikke på mitt område, men jeg er helt sikker på at energiministeren følger det opp på en helt utmerket måte.

Det er i og for seg riktig at vi ikke foreslår rene forbud i vår tilnærming til areal- og naturpolitikken som hovedregel. Bakgrunnen for det er at jeg ikke tror man klarer å få til den store jobben det er å snu bit-for-bit nedbyggingen hvis vi bare tenker at staten skal forbyting. Vi må jobbe sammen med kommunene og sammen med lokalsamfunn for å legge til rette for en sam-

funnsplanlegging som setter andre rammer rundt naturen vår og tenker på arealer som et knapphetsgode, som det faktisk i større og større grad er stadig flere steder. Det er den måten å beskytte naturen på som vil gi en effektiv, langsiktig beskyttelse som i tillegg har aksept ute i befolkningen, fordi vi ser at vi klarer balansen mellom det å bruke og det å ta vare på naturen på en fornuftig måte.

Ola Elvestuen (V) [10:55:46]: Det er riktig at vi må mobilisere på alle nivåer for å ta bedre vare på natur, men samtidig er det jo regjeringen som har et hovedansvar for at vi skal oppfylle ikke minst de internasjonale forpliktelsene vi har, også med tanke på å ta vare på natur. Særlig tenker jeg da på klimaavtalen som vi har med EU, som også har en del som går på arealbruk, altså at man ikke skal ha utslipp fra arealbruksendringer. Der henger vi etter.

Da blir mitt spørsmål: Hvilke tiltak kommer regjeringen med for at Norge skal oppfylle og følge opp de forpliktelsene vi har i klimaavtalen med EU? Kommer det f.eks. en oppfølging av det som nå har kommet fra Miljødirektoratet om forbud mot nedbygging av myr?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:56:41]: Forbudet mot nedbygging av myr jobber vi med. Det er jeg opptatt av at vi skal få til på riktig måte. Vi må samtidig sørge for at det blir treffsikkert og effektivt, og gjøre de gode avveiningene som trengs, f.eks. i områder hvor det trengs arealbruksendringer, og hvor det kanskje ikke er andre valg enn å vekte mellom myr eller naturskog eller kulturminner. Dette skal vi få på plass, og vi skal gjøre det på en skikkelig og ordentlig måte.

Det er ingen tvil om at vi må klare å håndtere det store gapet vi har innenfor skog- og arealbrukssektoren. Selv om vi hypotetisk sett hadde stanset all byggeaktivitet i hele landet i 2024 og 2025, ville det bare redusert gapet for perioden 2021–2025 med ca. 3,4 millioner tonn, mens det totale gapet vårt er 34 millioner tonn. Det betyr at vi må jobbe f.eks. med skogkreditter som en konkret mulighet i tillegg. Det jobber regjeringen med å følge opp på en skikkelig måte. Vi skal selvfølgelig overholde de forpliktelsene vi har, i samarbeid med våre naboer.

Une Bastholm (MDG) [10:57:48]: Både for å stanse naturtapet, for å overholde naturavtalen som Norge har forpliktet seg til, og for at regjeringen skal jobbe i tråd med sin egen regjeringsplattform som sier at naturen skal være rammen for all politikk, trenger vi en systemendring for naturen. Vi trenger ikke flikking eller pynting, vi trenger en systemendring. Det trenger vi i arealforvaltningen, og vi trenger det i forvaltningen av naturressursene, både på land og til havs.

I går hadde vi i denne salen en debatt om et forslag fra Miljøpartiet De Grønne om å få til endringer i skogforvaltningen, altså i skogdriften, for at den skal bli mer i tråd med naturavtalen. Landets landbruksminister sa da veldig tydelig at det ikke er aktuelt å gjøre noen endringer i skogpolitikken for å ta bedre vare på naturen. Samme statsråd var ute i VG i februar i år og sa at all nedbygging av natur i Norge har vært verdt det, og at vi skal bygge ned mer, ikke mindre.

Er statsråden enig i at det ikke skal skje noen endringer i skogpolitikken i Norge for å ta bedre vare på naturmangfoldet?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:58:56]: «Systemendring» er et fantastisk vakkert ord. Det er kanskje ikke det ordet som trekker flest velgere, men det er helt klart noe vi har behov for i naturpolitikken.

Ser man på de langsiktige utviklingstrekkene helt fra Miljøverndepartementet ble opprettet på 1970-tallet, og i og for seg mye lenger tilbake enn det, er det ingen tvil om at bit-for-bit-nedbyggingen av naturen vår har fortsatt. Den krever at vi tenker annerledes, og det er regjeringen i gang med. Vi skal følge det opp helt konkret i den nye handlingsplanen for natur, som vi skal legge fram for Stortinget til høsten, og som blir vår oppfølging av den internasjonale naturavtalen.

Der kommer vi med mange endringer, også noen som vi har varslet allerede, som det å få på plass et naturregnskap, f.eks., som gir oss oversikt over den naturen vi har, sånn at vi på alle forvaltningsnivåer kan jobbe med å følge det opp. Vi har også varslet konkrete tiltak for skogen; de kommer vi med. Vi skal lage en egen meny av tiltak for skog og for økosystemet skog, og de gleder jeg meg til å kunne legge fram når de er klare.

Presidenten [10:59:54]: Då går me til neste hovudspørsmål.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:00:06]: Norge trenger flere ben å stå på, og skal vi lykkes med å skape framtidens gode digitale tjenester og attraktive tek-arbeidsplasser, må vi ha en regjering som spiller på lag med teknologigründerne. Statsråden selv har sagt at 80 pst. av offentlig sektor skal bruke KI innen 2025, men de som skal bidra til at dette eventuelt skal bli en realitet, er nettopp tek-talenter, gründere som tør å satse, og et innovativt næringsliv.

Da statsråden var i Silicon Valley, møtte hun norske teknologigründere og gründere som vi heier på i USA, men som vi absolutt skulle hatt langt flere av i Norge. I Finansavisen har vi kunnet lese om 64 gründere som nå vurderer å flytte ut fordi de opplever politisk risiko og uforutsigbare skatter. Regjeringen har innført en midlertidig ekstra arbeidsgiveravgift, exit-skatt og utleiefor-

bud, de har kuttet i Stimulab, Datafabrikken og StartOff, de har kuttet 5 mill. kr til digitalt utenforskap, for ikke å snakke om at de har kuttet i Digidirs budsjetter, som nettopp skulle gå til samarbeid mellom offentlige virksomheter og næringslivet for å få til den digitale innovasjonen vi er så avhengig av. Disse tiltakene treffer altså høykompetente teknologiarbeidsplasser med kirurgisk presisjon, eller for å si det med deres egne ord: som en «kill switch».

På hvilken måte mener statsråd Tung at exit-skatten og de andre tiltakene regjeringen har innført, bidrar til økt innovasjon og digitalisering i offentlig sektor og etablering av nye, framtidsrettede tek-arbeidsplasser i Norge.

Statsråd Karianne O. Tung [11:01:58]: Tusen takk for spørsmålet. Nå ligger ikke skatte- og avgiftspolitikken under mitt område, men jeg har allikevel lyst til å benytte anledningen til å kommentere og svare på noen av spørsmålene som representanten tar opp.

For meg er det viktig og riktig å sette et mål om 80 pst. bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor innen 2025, ikke fordi kunstig intelligens i seg selv er målet, men fordi målet er å få en bedre og fornyet offentlig sektor, som vi så sårt trenger. Det mener jeg er et realistisk mål. Stadig flere velger å ta teknologien i bruk. Vi ser at det brukes på sykehus, det brukes i saksbehandling. Trondheim kommune har brukt det som verktøy for å fastsette nivået på eiendomsskatten. Det synes jeg er kjempebra. Derfor oppfordrer jeg alle offentlige virksomheter til å ta i bruk den teknologien i enda større grad.

Jeg og næringsministeren har lansert og startet arbeidet med et veikart for teknologinæringen. Og da må jeg nesten få lov til å korrigere representanten, for aldri før har det jobbet flere i teknologinæringen i Norge. Men det er helt riktig som det ble sagt: Vi trenger flere ben å stå på, og vi trenger flere bedrifter som evner å nyttiggjøre seg avanserte teknologier når de skal ha større verdiskaping.

Kunstig intelligens er en del av de avanserte teknologiene som flere kan danne næringsgrunnlag ut fra. Når det veikartet nå blir lansert, er det fordi vi ønsker flere bedrifter som kan starte, som kan skaleres, men som også kan bli lokomotiver i næringslivet i årene framover.

Man har også mange andre gode ordninger, og jeg jobber også nå, som representanten vet, med å legge fram en ny digitaliseringsstrategi, som også skal sørge for at offentlig sektor tar i bruk teknologien, at næringslivet får opp verdiskapingen, og at vi som samfunn kan nyttiggjøre oss teknologien i enda større grad.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:04:02]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Jeg vil også berømme henne for

å sette et så hårete mål som 80 pst., spesielt når en legger vekt på at det er tjenestene i seg selv som er målet, og ikke 80 pst. Det er morsomt og inspirerende å sette i gang med nye teknologiske løsninger, men man må også kunne måle effekten. OECD måler digitalisering i Norge og hvordan vi ligger an i forhold til andre europeiske land. Der har vi dessverre sakkert akterut.

Hvordan vil statsråden jobbe for at vi skal kunne måle effekten av alle de tiltakene og alle de nye gode ideene som blir spilt inn, på en effektiv og god måte? Vil vi få dette tilbake til Stortinget, slik at vi kan bli informert om at det faktisk er god digitalisering, og at vi får kvalitativt gode tjenester og en god offentlig sektor ut av det?

Statsråd Karianne O. Tung [11:05:07]: Jeg er ikke opptatt av at vi skal ha flest mulig målinger, men at vi er en del av OECD, og at vi nå jobber for å komme tilbake. Å bli en del av EUs målinger som handler om digitalisering, er viktig for oss for å vite hvordan vi ligger an.

Det er helt riktig at vi har sakkert litt akterut. Vi er fremdeles et av de mest digitaliserte landene, men vi går ikke like fort fram som vi ønsker. Derfor har jeg uttalt at vi trenger å få opp bruken av kunstig intelligens i offentlig sektor, og vi trenger å få fart på den bruken fordi vi vet at vi går inn i en tid da ressursmangelen treffer oss for alvor. Vi mangler folk, vi kommer til å få trangere økonomisk handlingsrom, og vi kan ikke fortsette å bruke naturen på samme måte. Da er teknologien verktøyet for nettopp å nå de målene.

Når vi skal ta i bruk kunstig intelligens i offentlig sektor, er det en del ting vi trenger å passe på – vi må vite hva teknologien handler om. Derfor er det satt av 1 mrd. kr ekstra til å forske på teknologien og til å innovere. Man må ha åpenhet om datagrunnlaget, og man må sikre likebehandling og ikke diskriminering. Alt dette skal vi selvfølgelig også ta med inn i digitaliseringsstrategien – som Stortinget kan få mulighet til å være med og diskutere.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:06:15]: Statsråden satte meg på tanken om det med kompetanse. Vi vet at det er mangel på IT-spesialister, og vi vet at det er mangel på kompetanse i offentlig sektor. Da må jeg spørre statsråden: Regjeringen har satt i verk innleieregulverket, og det er mange bedrifter som er enkeltmannsforetak eller AS, hvor det kun er eieren som er ansatt, som nå ikke lenger kan leie seg selv ut som IT-spesialist eller IT-konsulent fordi bedriften ikke blir godkjent av Arbeidstilsynet som et bemanningsselskap. For dem det gjelder – for selvstendige konsulenter – oppfattes det nesten som et næringsforbud. Det kommer på toppen av at offentlige virksomheter bruker næringslivet i stadig mindre grad til digital innovasjon enn tidligere, iføl-

ge en undersøkelse i IT i praksis 2023. Vil statsråden ta disse innspillene fra IT-sektoren på alvor?

Statsråd Karianne O. Tung [11:07:29]: De innspillene tar vi selvfølgelig på alvor, og så må jeg minne om at innleieregulverket ikke ligger under mitt ansvarsområde. Men jeg er helt enig i viktigheten av kompetanse.

En nylig rapport fra NITO viser at bare to av ti arbeidstakere har fått opplæring eller informasjon om kunstig intelligens – som et eksempel. Hvis man ikke har informasjon eller kunnskap om teknologien, er det også veldig vanskelig å forlange at man skal ta den i bruk.

Noe av det viktigste man kan gjøre, er å sørge for at ansatte får informasjon, opplæring og kunnskap. Det er mange gode initiativ, f.eks. mikrokurs fra både Universitetet i Bergen og DigitalNorway og andre som man enkelt kan få tilgang til. I tillegg har denne regjeringen økt antall studieplasser innenfor IKT. Det er veldig gledelig å se at søkerallene til IKT-studier går opp. Det er et mål at institusjonene selv skal tilby flere av de studieplassene, slik at Norge får den kompetansen vi trenger i årene framover.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:08:31]: Da må jeg få stille et raskt, lite tilleggsspørsmål: Hvordan tenker statsråden at det innleieregulverket vi faktisk har, og som man må forholde seg til, påvirker offentlige virksomheters evne til digital transformasjon?

Statsråd Karianne O. Tung [11:08:50]: Jeg opplever at offentlige virksomheter har både høy interesse og høy kunnskap om digital transformasjon, men det er ikke nok i seg selv. Man trenger dyktige ansatte som kan jobbe med det, og derfor er tallene som viser at bare to av ti arbeidstakere har kunnskap om kunstig intelligens, fremdeles urovekkende. Man trenger flere som kan noe om teknologien, og vi skal ta innspillene fra næringen på alvor.

Presidenten [11:09:15]: Me går til neste hovedspørsmål.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:09:28]: I forrige uke var det en EU- og EØS-debatt, og da hev jeg meg selvfølgelig med, for det som EU vedtar og beslutter å implementere, har jo meget store effekter på Norge. Media dekker det dessverre kanskje ikke nok med hensyn til hvor viktig det EU driver med, er for Norge, men det er annen sak. Vi er i hvert fall full sal her nå som lytter til dette spørsmålet.

I forrige ukes debatt var det også en del forskjellige synspunkter på hva EU kommer med. Det gikk fra mye skepsis til full aksept og servilitet. Det er her problemene starter, for ikke alt som kommer fra EU, er fornuftig.

Vi har nå emballasjeforordningen, som de aller fleste parter mener er en dårligere og dyrere løsning for Norge enn dagens løsning, uten at regjeringen virker å ha gjort noe for å få tilpasninger. Vi har det reviderte bygningsenergidirektivet, der hovedmålet med direktivet er at alle nybygg skal gå ned til nullutslippsbygg innen 2030 og eksisterende bygningsmasse skal oppgraderes og renoveres i stor grad. Problemet er at dette i stor grad er tilpasset sentraleuropeiske forhold, og det er vanskelig for Norge.

Det er mildt sagt knyttet bekymringer til kostnadene dette vil medføre for boligeiere. Og ikke minst: Folk som allerede sliter, risikerer en stor framtidig ekstraregning. Direktivet har heldigvis blitt revidert noe fordi en del EU-land stilte seg på bakbena, og man fikk en del tilpasninger. Før jul ble egentlig EUs ministerråd og EU-parlamentet enige om det såkalte bygningsenergidirektivet, men da saken skulle vedtas, stilte flere land seg på bakbena.

Da er spørsmålet – for vi i Norge har så og si kun ren, fornybar energi som vår energiforsyning: Hvilke grep, hvilke tiltak og hvilke verktøy bruker nå regjeringen for å få tilpasninger og unntak i bygningsenergidirektivet og andre EU-direktiv?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:11:36]: Jeg har gledet meg hele dagen til å kunne si at det er en topptung spørretime i dag, og det er i hvert fall sant nå, når det er like mange regjeringsmedlemmer som det er stortingsrepresentanter i salen, som representanten gjorde meg oppmerksom på før vi gikk opp.

Så får jeg bare si at generelt jobber Norge alltid inn mot EU for å være med og forsvare norske interesser og fremme norske synspunkter i regelverksprosessene som pågår. Det har vi gjort på flere av de områdene som representanten nevner i tillegg.

Nå ligger selve bygningsenergidirektivet hos en annen statsråd enn meg, men også emballasjeforordningen ble nevnt, for å ta det som et konkret eksempel. Det er klart at den stiller krav om at vi videreutvikler oss, og at vi tenker annerledes enn før. Det kan være noen utfordringer, og jeg skjønner at for det norske pantesystemet kommer det til å føre til at vi kanskje må tenke litt nytt i framtiden sammenlignet med akkurat den løsningen vi har i dag.

Samtidig mener jeg at det er i alle lands interesse og i Norges interesse å være med og få til de tre store tingene som vi prøver å få til på mitt felt, nemlig å kutte utslipp, å klare å ta bedre vare på naturen og ikke minst å ha en sirkulær økonomi, få ned avfallet vårt. Da stilles det krav om at også vi må videreutvikle oss over til mer ombruk, f.eks., som gjør at mindre emballasje blir avfall, at mengden avfall som må håndteres i et avfallshåndte-

ringssystem, blir lavere, og at vi kanskje finner måter som krever at vi bruker mindre energi for å ha den emballasjen vi trenger, og med mindre påvirkning på miljøet vårt. Det mener jeg er klokt.

Vi skal alltid delta aktivt. Vi gjennomfører konsekvensanalyser av alle regelverk før det fremmes forslag om å implementere det i Norge, og vi bidrar selvfølgelig til å fremme synspunkter om tilpasninger der det er behov for det. Det er jeg sikker på at vi skal klare i disse regelverkene også.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:13:36]: Jeg takker for svaret.

Det er spennende å høre at emballasjeforordningen representerer nytenkning, all den tid det i stor grad er å gå tilbake til et system man hadde før i Norge, som man gikk bort fra fordi man syntes det fungerte dårligere. Jeg er også klar over at bygningsenergidirektivet ikke treffer direkte hos klimaministeren, men et av formålene er jo å redusere klimagassutslippene. I EU står bygg for 36 pst. av utslippene, bl.a. på grunn av at mange eldre bygg varmes opp med fossilt brensel. Det gjøres ikke i Norge. I direktivene fra 2010 og 2012 fikk Norge enkelte unntak, og Island fikk helt unntak, begrunnet i at det med en ganske ny bygningsmasse og helt ren energiforsyning ikke var noen konkrete virkninger på klimagassutslipp og lite på energitiltak. Derfor er igjen spørsmålet, som også treffer klimaministerens mandat: Hvilke unntak jobber man med for fornybarlandet Norge, som allerede har ren, fornybar strøm, for å få tilpasninger?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:14:43]: Vi har et annerledes kraftsystem enn mange av landene rundt oss, det er klart. Ja, vi skal bygge mye mer fornybar energi, men vi skal ikke erstatte kraftproduksjonen for å bytte over fra fossil til fornybar energiproduksjon i kraftsystemet vårt på den måten som nabolandene våre trenger. Det gjør selvfølgelig at vi har noen andre utfordringer med tanke på hvordan vi videreutvikler bygningsmassen vår i årene framover.

Samtidig: Er det én ting vi har snakket mye om de siste par årene, er det energieffektivisering, og er det én ting regjeringen har satset mye på i tillegg, er det energieffektivisering. Det er fordi også vi må bruke energien vår mer hensiktsmessig enn det vi har klart hittil, og det er et stort potensial for å frigjøre energi til andre formål gjennom å oppgradere vår egen bygningsmasse.

Når vi implementerer regelverk, skal vi sikre at det skjer på en måte som er tilpasset norske forhold, at vi bidrar til å legge til rette for et regelverk som fungerer godt for oss, hvor vi avveier kostnader mot de gevinstene det gir. Det jobber regjeringen med i alle saker.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:15:45]: Jeg takker igjen for svaret. Det var egentlig det jeg hadde ønske om å komme inn på i mitt andre spørsmål, men tiden gikk fra meg. Det gjelder kost, nytte og gevinst, for det er jo der hele slaget står.

Bygningsenergidirektivet er i stor grad tilpasset sentraleuropeiske forhold. Det er i stor grad tilpasset energiforsyning som har en vesentlig større andel fossile innslagspunkt enn det vi har her i Norge, og det vil medføre enorme kostnader. Enkelte har anslått kostnadene til å være rundt en halv million per eldre enebolig. Kostnadsestimatene er usikre. Spørsmålet til statsråden og regjeringsskollegiet er: Hvilke konkrete utslippsreduksjoner vil direktivet gi for Norge, og, ikke minst, hva vil dette koste for boligeiere og for næringslivet? Det virker som man tar alt som kommer fra EU, og som er tilpasset Sentral-Europa, og ikke tenker for Norge.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:16:51]: Jeg synes det er interessant at representanten, attpåtil på frigjøringsdagen, bruker begrepet «slaget står» om noe som er et regelverk som i all hovedsak skal bidra til at vi når de store målene vi har på klimaområdet. For å sette det litt i perspektiv: Det er altså innen 2050 vi skal være et lavutslippssamfunn. Det er om 26 år. Det kan høres lenge ut, særlig for en 32-åring som meg, men 26 år når vi planlegger, også innenfor bygningsmasse f.eks., er ikke spesielt lenge.

Det betyr at vi må tenke nytt. Vi må tenke hvordan bygningsmassen vår egentlig skal være utslippsfri i løpet av ganske kort tid. Ja, det kommer til å ha noen kostnader, og det kommer til å ha noen konsekvenser, men det er jeg helt overbevist om at vi skal klare å sikre på en god måte. Denne regjeringen kommer alltid til å være opp-tatt av at det skal skje på en måte som husholdningene kan bære, at det f.eks. ikke fører til kostnader som gjør at det ikke er mulig å oppgradere boligen sin eller bygge en ny bolig. Jeg er sikker på at vi skal klare å få det til, men formålet med regelverket er riktig, gitt den store omstillingen vi må gjennom i årene framover.

Presidenten [11:17:55]: Me går til neste hovedspørsmål.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [11:18:13]: Norge har noen store utfordringer i årene framover. Vi skal kutte utslippene betydelig på få år, vi skal omstille industrien og næringslivet til nullutslipp uten at arbeidsplasser flagges ut, og vi må få folk med oss, ikke mot oss. Da trenger vi en regjering som gir folk og næringsliv forutsigbarhet, slik at klimaomstillingen ikke blir dyrere og vanskeligere for folk og industri enn den hadde trengt å bli. Nå har vi det motsatte. Fordi Arbeiderpartiet og Senterpartiet krangler på bakrommet om EØS og

EU, klarer ikke regjeringen å avklare hva Norge mener om helt sentrale energi- og klimasaker som har betydning for næringslivet, for grønn omstilling og ikke minst for lommeboken til folk.

Et eksempel på dette er den såkalte klimatollen til EU, CBAM. For å hindre at europeisk industri flagger ut på grunn av høyere CO₂-avgift, skal EU fra 2026 innføre en toll på import av sement, jern, aluminium og gjødsel fra land som har dårligere klimapolitikk enn Norge. En toårig prøveperiode er i gang. Norge, som er en stormakt innenfor aluminium, ble spurt om å være med i en arbeidsgruppe, men regjeringen har ikke engang svart på den forespørselen. Nylig, på et møte i Europautvalget på Stortinget, sa utenriksminister Barth Eide at det nesten er hevet over tvil at det vil lønne seg for Norge å være på innsiden. Men finansminister Vedum er uenig. Nå går toget, og Norge står igjen på perrongen uten mulighet til å påvirke et regelverk som har stor betydning for norske arbeidsplasser og for klimaomstillingen.

Mitt spørsmål til klimaministeren er: Kan han svare på hvem han er enig med? Er han enig med finansminister Vedum, som mener at Norge skal stå utenfor, eller er han enig med utenriksminister Barth Eide, som mener at det er i Norges interesse å være en del av EUs karbon-toll?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:20:01]: Takk for et godt og viktig spørsmål.

Jeg får innlede med å si at jeg er helt uenig med representanten i at vi har en tilnærming som gjør det dyrt og uforutsigbart for både innbyggere og næringsliv i Norge. Det er sikkert ikke så overraskende i seg selv, men la meg begrunne det veldig kort.

For det første: Vi har fått på plass Grønn bok, som altså gir forutsigbarhet for hvilke tiltak vi ønsker å gjennomføre i klimapolitikken framover, i motsetning til den forrige regjeringen, som la fram én helhetlig klimaplan i løpet av åtte år. Vi har i alle saker en tilnærming om hvordan vi kan bygge forutsigbarhet og vise hva vi har tenkt å gjøre, og hvordan vi har tenkt å støtte opp om utviklingen slik at vi sikrer at omstillingen kan skje på en måte som både næringslivet og husholdningene kan leve godt med.

CO₂-kompensasjonsordningen og innretningen på den, som vi er blitt enige med partene i arbeidslivet om, er et annet eksempel på det samme. I tillegg til å få forutsigbarhet for utbetalingen i ordningen i årene framover får vi nå store klima- og energikrav som både kommer til å bidra til mer investeringer i utslippskutt og også skape nye arbeidsplasser i Norge.

Når det gjelder CBAM, er min tilnærming at jeg mener det er bra at EU nå får på plass CBAM som regelverk. Hovedgrunnen til at det er bra for Norge at det kommer

på plass, er at når vi produserer aluminium, er vi i konkurranse med land utenfor EØS-området som ikke har den typen offensivt klimaregelverk som det vi har. Det vil gjelde uansett om Norge spesifikt deltar i CBAM eller ikke, for i det markedet vi leverer våre produkter til, kommer Norge til å være fritatt fordi vi er en del av EØS-området og en del av klimapolitikken i EU, mens andre land kommer til å få skjerpede krav.

Så om det samme skal gjelde for varer som må importeres til Norge: Der mener jeg det er klokt å ha samtaler med EU om hvordan det i så fall skal se ut, sånn at vi får konsekvensene på bordet før vi tar stilling til den konkrete saken.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [11:22:01]: Hvis klimaministeren ikke hadde lyst til å skape uforutsigbarhet, lyktes han dessverre ikke med det svaret. Slik jeg forstår klimaministeren nå, mener han at det ikke er noe farlig for norsk industri om de står innenfor eller utenfor CBAM, og at de ikke kan få en avklaring fra regjeringen om hvorvidt vi skal være en del fra 2026.

Så har det selvfølgelig en betydning at vi ikke er med i prøveperioden. Det har en betydning for at vi har aluminiumsprodusenter, f.eks., som har innspill til hvordan regelverket skal utformes. Står vi utenfor, har vi ikke mulighet å påvirke før vi kommer til 2026. Det er ikke i Norges interesse eller i norske arbeidsplassers interesse.

La meg ta et annet eksempel der regjeringen også er ganske handlingslammet: Norwegian var nå ute og fortalte at hvis man ikke implementerer EUs fornybardi- rektiv, vil de falle utenfor en EU-ordning som gir støtte til miljøvennlig drivstoff. Det kan bety 1,3 mrd. kr i ekstra kostnader fra 2030, dyre flybilletter for folk og lavere klimaomstilling. Da er spørsmålet mitt til klimaministeren: Er han villig også her til å ikke gi avklaringer som gjør at klimaomstillingen blir effektiv? Det blir dyrere for folk.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:23:05]: Jeg er opptatt av at vi skal følge opp regelverket på en skikkelig og samtidig grundig måte. Det betyr at vi bør gjennomføre skikkelige konsekvensanalyser av hva det betyr for Norge, før vi tar stilling til regelverket. Det skal jeg være ærlig og si at er litt mer krevende med den slutningsformen vi har, enn noen andre tilslutningsformer ville vært, men det er samtidig å gjøre det på en ordentlig måte, som tydelig sikrer at vi tar gode beslutninger knyttet til alt regelverk.

Så synes jeg det er litt rart at representanten peker på ett regelverk, mens hun f.eks. i et annet tilfelle tidligere har kritisert oss for å være positive til en del av de endringene som f.eks. kom i emballasjeforordningen. Regelverk har alltid sine utfordringer. Det må vi følge opp på en skikkelig og grundig måte. Det gjør regjering-

en, og det er jeg glad for at regjeringen gjør. Det kan norsk næringsliv og norske husholdninger være trygge på, sånn at vi ivaretar norske interesser på en god måte.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [11:24:02]: Min kritikk går på at regjeringen på grunn av intern motstand mot EØS og EU hos et av regjeringspartiene ikke holder følge med den utviklingen som skjer i EU, f.eks. på pantereglene, der man ikke har vært på ballen og prøvd å påvirke regelverksutformingen, og at man heller ikke klarer å avklare hva Norge mener om helt sentrale regelverk som har stor betydning for norske arbeidsplasser, for norsk industri og for å kunne kutte utslipp. Bare for å ta et eksempel på det siste: Fra og med 1. januar 2025 skal alle norske kommuner ha et krav om utsortering av tekstiler. Hva de utsorterte tekstilene skal brukes til, har ikke regjeringen en plan for. Hvem som skal betale regningen for dette, har heller ikke regjeringen en plan for, for regjeringen har ikke, til tross for Høyres mange forsøk, innført en produsentansvarsordning som gjør at produsenter av tekstiler må betale regningen. Nå risikerer man høyere avfallsgebyr i norske kommuner, fordi regjeringen ikke har vært på ballen tidlig nok og planlagt for nye EU-regelverk i Norge.

Spørsmålet mitt til klimaministeren er: Synes han det er rettferdig at norske husholdninger får dyrere avfallsgebyr i årene framover fordi produsenter og netthandelaktører ikke må betale i en produsentansvarsordning?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:25:07]: Det representanten sier, er egentlig ikke en helt riktig beskrivelse av virkeligheten, for vi har vært opptatt av å få på plass et produsentansvar for tekstiler så raskt som mulig. Men EU jobber nå med hvordan produsentansvaret for tekstiler i EU faktisk skal se ut. Det blir antakeligvis EØS-relevant regelverk som vi må gjennomføre, så hvis vi gjennomfører det i dag i en egen, nasjonal ordning, risikerer vi om veldig kort tid å måtte gjennomføre det på ny. Det ville i hvert fall skapt uforutsigbarhet for næringslivet og for kommunene og i tillegg skapt mer byråkrati enn det det trenger å være i praksis.

Når det gjelder pantereglene, er det representanten sier, en uriktig beskrivelse av hva vi har ment. Der er vi uenig i sak. Jeg mener det er bra at vi er åpne for videreutvikling av vårt pantesystem, et pantesystem som i framtiden kan bidra til å håndtere mindre avfall og få mer ombruk. Det bør vi se på hvordan vi kan gjøre på en effektiv, klok og god måte i Norge. Derfor har vi i utgangspunktet vært positive til de reglene som har kommet fra EU.

Presidenten [11:26:12]: Dermed er den munnlege spørjetimen omme.

Sak nr. 2 [11:26:14]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:26:16]: Det vert ei rekkje endringar i den oppsette spørsmålslista, og presidenten syner i den samanhengen til den elektroniske spørsmålslista i salappen.

Endringane var som følgjer:

Spørsmåla 1 og 2, frå høvesvis representantane Sveinung Stensland og Mahmoud Farahmand til finansministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 3, frå representanten Sveinung Rotevatn til arbeids- og inkluderingsministeren, vil verta svara på av helse- og omsorgsministeren på vegner av arbeids- og inkluderingsministeren.

Spørsmåla 9 og 10, frå høvesvis representantane Morten Wold og Frank Edvard Sve til samferdselsministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmåla 11, 12 og 13, frå høvesvis representantane Mari Holm Lønseth, Ola Elvestuen og Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 14, frå representanten Sofie Marhaug til energiministerens, er trekt tilbake.

Spørsmål 15, frå representanten Geir Jørgensen til landbruks- og matministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmåla 16 og 17, frå høvesvis representantane Kari-Anne Jønnes og Margret Hagerup til kunnskapsministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmåla 18 og 19, frå høvesvis representantane Guri Melby og Grunde Almeland til kunnskapsministeren, er overført til forskings- og høgare utdanningsministeren som rette vedkomande.

Spørsmål 19 vil bli teke opp av representanten Ola Elvestuen.

Spørsmål 1

Frå representanten Sveinung Stensland til finansministeren:

«Tolletaten står i en kritisk ressursituasjon. Tolldirektøren skriver i sin situasjonsanalyse at kontroll må prioriteres ned, om ikke etaten styrkes. En nedskalering vil bety færre tollsteder og færre ansatte, samt lavere ambisjoner for beskyttelse av samfunnet. Bare de kriminelle vinner på dette. Vi ser at Norge er et transittland, der

kriminelle gjenger utnytter vår svakhet. Haugesund er ett av tollstedene som er truet.

Vil statsråden garantere at ingen tollsteder legges ned, ved å sikre mer ressurser til Tolletaten?»

Spørsmål 2

Frå representanten Mahmoud Farahmand til finansministeren:

«I desember 2023 ble Tolletatens viktighet diskutert i Stortingets spørretime. Statsråden og undertegnede var enige om etatens viktighet for den norske samfunnsikkerheten: Bemanningssituasjonen for Tolletaten er kritisk og fraværet av bevilgninger resulterer i manglende grensek kontroll. Det kan virke som at regjeringen ikke følger opp ordene om Tolletatens viktigheten med handlinger.

Kan statsråden utdype når vi kan forvente en reell ressursmessig satsing på Tolletaten, som er en kritisk etat for å trygge grensene og ivareta vår samfunnsikkerhet?»

Presidenten [11:26:24]: Disse spørsmåla må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 3

Presidenten [11:26:25]: Dette spørsmålet, frå representanten Sveinung Rotevatn til arbeids- og inkluderingsministeren, vil verta svara på av helse- og omsorgsministeren på vegner av arbeids- og inkluderingsministeren.

Sveinung Rotevatn (V) [11:26:47]: «Regjeringa er opptekne av å få fleire unge i arbeid tidlegare. I perspektivmeldinga 2021 vart det også peika på store samfunnsøkonomiske vinstar av eit slikt tiltak. Mellom anna er det vist til at dersom unge kjem eitt år tidlegare ut i arbeidslivet, vil sysselsetjinga kunne auke med 10 000 personar. Den økonomiske effekten er rekna til om lag 5 mrd. kr i løpet av ein tiårsperiode.

Korleis vil innføring av eit obligatorisk pliktår for alle 19-åringar påverke sysselsetjinga og målet om å fleire unge ut i arbeid tidlegare?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:27:22]: Takk for spørsmålet.

Regjeringen er særdeles opptatt av at de som kan jobbe, skal jobbe. Arbeid til alle er fortsatt jobb nummer én. Vi har nå veldig lav arbeidsledighet. Vi har aldri hatt flere i arbeid. Bare de siste to og et halvt årene har godt over 100 000 flere kommet i produktivt arbeid. Det er bra for den enkelte, det er bra for velferdsstaten, det er

bra for næringslivet, og det er bra for offentlig sektor, som står overfor en rekke omstillingsbehov.

Representanten Rotevatn spør om et obligatorisk pliktår for alle 19-åringene utover dem som avtjener førstegangstjeneste. Om vi skal innføre noe slikt, er et høyst prinsipielt spørsmål. Finansministeren har, som representanten vet, tidligere redegjort i skriftlig svar for at et slikt eventuelt pliktår vil kreve betydelige ressurser og innebære kostnader for samfunnet.

Denne gangen handler representantens spørsmål om virkningen på sysselsettingen. Det er helt riktig, slik representanten antyder, at et pliktår for alle unge vil føre til at det tar lengre tid å få ungdommene våre ut i annet arbeid. Grovt regnet kan et obligatorisk pliktår redusere sysselsettingen i den aktuelle aldersgruppen med 14 000 årsverk. Tar vi hensyn til at mange også vil fullføre utdanningen sin senere, blir virkningen enda større. Da snakker vi anslagsvis om 19 000 årsverk, eller 0,7 pst., over noe tid.

Som kjent blir befolkningen vår eldre. Det blir flere personer i de eldre aldersgruppene, men ikke flere i de mest yrkesaktive aldersgruppene. Flere eldre vil gjøre at behovene for helse- og omsorgstjenester vil øke. Da trenger vi enda flere i arbeid. Derfor er som sagt vår jobb å sørge for at flest mulig er i arbeid, slik at vi kan videreføre et trygt velferdssamfunn med gode tjenester til alle over hele landet.

Min bekymring er at et pliktår for alle vil kunne forsterke en allerede krevende utvikling med mangel på arbeidskraft. Regjeringen støtter opp under arbeidslinja, der målet er at flest mulig skal kunne ta del i arbeidslivet. For ungdom er det viktigste at de tilbys en god opplæring og utdanning som er tilpasset framtidens behov, at de kommer raskt gjennom utdanningsløpet og ut i yrkeslivet, og at vi hjelper dem som har særskilte behov for hjelp, bl.a. gjennom ungdomsgarantien regjeringen har innført, og ikke minst gjennom at vi har et godt og inkluderende arbeidsliv med rom for alle mennesker.

Helt til slutt: Det at det tenkes i alle politiske partier om de omstillingsbehovene Norge står overfor, og om hvordan vi som samfunn kan ta i bruk våre samlede ressurser på en best mulig måte, hvordan vi kan både fornye, forsterke og forbedre Norge og velferdsstaten vår, synes jeg er utelukkende positivt. La oss ha lav terskel, men døren vid og porten høy, som det heter i kirken, også for å tenke nytt om utfordringer vi står overfor. Likevel er jeg, som representanten forstår, skeptisk til dette forslaget.

Sveinung Rotevatn (V) [11:30:17]: Ein annan variant kunne jo vere at det er høgt under taket, men kort veg til døra.

Det er bra at det vert tenkt i mange parti, men det betyr ikkje at alle tankar er like kloke. Eg synest i og for seg at svaret frå statsråd Vestre no understrekar alvoret i og konsekvensane av å skulle gå i den retninga fleire, både medlemar av regjeringa og andre politikarar, no har teke til orde for. Det er klart at viss sysselsetjinga vert redusert med 14 000 årsverk – eller 19 000, om ein tek med seinare studium, for det som vel allereie er Europas eldste studentar – vil det ha store konsekvensar.

Dette forslaget vert gjerne grunngeve – iallfall av dei som jobbar for det – med at det særleg vil vere gunstig for helse-, omsorgs- og pleiesektoren, at ein kan sluse masse folk inn dit. Eit oppfølgingsspørsmål er då: Vil ein ikkje også då sjå at ein får vel så store utfordringar i andre enden, med at folk vert ferdig seinare som sjukepleiarar, legar og alle dei gruppene vi har mangel på i helsevesenet?

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:31:21]: En kan se det slik representanten gjør det. Det er viktig å understreke at de som tar til orde for i hvert fall å kunne diskutere eller vurdere hensiktsmessigheten av et slikt pliktår, ikke mener at ungdommene våre skal gå og gjøre ingenting. Det er snakk om verdiskapende arbeid. Det kan være i næringslivet, det kan være innenfor helsetjenestene våre, det kan være i velferdsstaten, det kan være i andre deler av det norske samfunnet. Tanken med dette er å ta ressursene i bruk og også å kunne gi unge mennesker en inngang til videre arbeidsliv, hvor en får teste ut ulike yrker, får praktiske erfaringer og på den måten kan være med og bygge landet videre.

Som jeg sa, er jeg skeptisk til dette forslaget. Jeg mener at hovedprioriteten vår fortsatt skal være at vi får flest mulig raskest mulig gjennom utdanning og på den måten også får folk ut i arbeidslivet, for vi får store behov i både privat og offentlig sektor framover. Vi blir ikke nok mennesker, og da må vi bruke ressursene på en effektiv måte.

Sveinung Rotevatn (V) [11:32:24]: Nei, det er klart at dei som jobbar for dette forslaget, ikkje meiner at 19-åringane ein skal utkommandere til å gjere noko, skal gjere ingenting. Dei skal definitivt gjere eit eller anna, men det er heller ingen tvil om at det dei skal gjere, vil måtte vere arbeid for ufaglærte, i og med at dei er nettopp ufaglærte og høgst sannsynleg også ganske umotiverte, all den tid dei ikkje får bestemme vegen sjølv.

Då blir spørsmålet i oppfølginga her om statsråden kjem på mange gode eksempel på behov for meir ufaglært arbeidskraft, anten inn i den sektoren han svarar for her og no – altså sosial-, arbeids- og inkluderings-

feltet – eller for det han egentleg har ansvar for, helse- og omsorgsfeltet? Er det nokre område som blinkar seg ut, der det er eit stort behov no for å få fleire ufaglærte inn i arbeid?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:33:15]: Jeg tror ikke vi skal underslå det faktum at det er arbeidskraft i Norge også i dag som ikke har særskilt utdanning, og som likevel gjør en viktig jobb for å få samfunnet vårt til å gå rundt. Det er også mange mennesker i vårt land som har lav eller ingen formell utdanning på høyere nivå, på videregående nivå eller i yrkesfaglig utdanning, men som likevel har opparbeidet seg betydelig realkompetanse over år. Det er viktig at vi anerkjenner verdien av det.

Jeg vil ikke her og nå peke på områder hvor det er helt greit å ha faglærte eller ufaglærte, men målet vårt er selvfølgelig at vi skal ha et utdanningssystem som er tilgjengelig for alle, og som bidrar til at alle kan mestre, lykkes og bli den beste utgaven av seg selv, slik at vi får mest mulig kvalifisert arbeidskraft inn i alle deler av vårt samfunn. Samtidig med det skal vi selvfølgelig ikke underkjenne verdien av ufaglært arbeidskraft, der hvor den finnes i dag.

Spørsmål 4

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:34:32]: Eg vil gratulere den nye helseministeren med ny post, og eg har gleda av å stille følgjande spørsmål:

«Fleire i Arbeidarpartiet, herunder det største fylkeslaget og minst éin statsråd, ønskjer å innføre eit pliktår for alle unge som ikkje skal i førstegangsteneste. Eitt av forslaga er å bruke ufaglærte unge til å jobbe i helsevesenet. Helsevesenet slit i dag med store kapasitetsutfordringar, og mange tilsette opplever at dei ikkje får nytta tida til det dei er utdanna til.

Korleis trur statsråden eit innrykk av rundt 40 000 unge ufaglærte per år vil påverke dei allereie store kapasitetsutfordringane for dei faglærte i helsevesenet?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:35:19]: Takk for spørsmålet. Jeg vil også benytte anledningen til å takke representanten for særdeles mange gode debatter om næringspolitikk, med både engasjement og takhøyde og også til dels felles forståelse. Det setter jeg pris på og har satt pris på, og jeg håper det blir muligheter for mange gode og viktige diskusjoner også om helsepolitikk framover.

Jeg har registrert at det pågår en diskusjon om et pliktår for unge som ikke skal i førstegangsteneste, og som jeg sa til den forrige representanten, forholder jeg meg til regjeringens politikk. Det pågår nå programpro-

sesser i regjeringspartiene, og det er selvfølgelig positivt at det også tenkes nye tanker om hvordan vi kan løse oppgavene best mulig og rigge Norge best mulig for framtiden. Derfor må jeg si at spørsmålet fra representanten er noe hypotetisk, og det er vanskelig å kunne gi et veldig konkret og godt svar på det.

Det jeg kan si generelt, er at vi går inn i en varig samfunnsendring hvor vi vet at en høyere andel av befolkningen blir eldre. Vi vet at veksten i tilgjengelig arbeidskraft bremses opp. Vi vet at samfunnet vårt står overfor store endringer, noe som vil påvirke handlingsrommet i alle sektorer, og det er det viktig at alle politiske partier uansett farge tar på alvor. Regjeringen deler også i stort helsepersonellkommissjonens analyse av et stramt arbeidsmarked framover. Kommissjonens utredning viser nettopp at mangel på personell er en av de største utfordringene helse- og omsorgstjenestene vil stå overfor, og derfor må vi også belage oss på nye løsninger. Samtidig vil jeg understreke at det er et ufravikelig prinsipp at helse- og omsorgstjenestene, uansett hvor i landet de er, skal levere forsvarlige tjenester av høy kvalitet til befolkningen.

I arbeidet med å finne nye løsninger er det viktig at vi behandler alle forslag seriøst. Forslag må alltid utredes og vurderes nøye før det er mulig å fastslå hvorvidt det kan være gode løsninger for den enkelte og for samfunnet som helhet. Det gjelder også et eventuelt forslag som representanten her refererer til, dersom det skulle komme på bordet.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:37:32]: Eg må få lov til å gjengjelde takka til næringsministeren for gode debattar. Det er heldigvis mykje politikk i skjeringspunktet helse/næring, så det er òg eit spennande område framover. Før vi snakkar oss heilt vekk om det, går eg tilbake til temaet for dagen.

Som statsråden seier, kjem mangelen på personell til å vere kritisk i helsesektoren og i samfunnet generelt. Det at folk står i jobb, det at faglærte står i jobb og får brukt mest mogleg av tida si på arbeidsoppgåvene dei har fagopplæring til, vil vere ekstremt viktig framover. Difor synest eg det er interessant at t.d. leiaren i Fagforbundet er veldig tydeleg ute og åtvarar mot ideen om å putte enorme mengder ufaglærte ungdomar inn i helsevesenet. Forbundsleiar Mette Nord seier at personellmangelen i helsevesenet ikkje kan løysast gjennom eit pliktår for ungdom.

Er statsråden einig med Fagforbundet i det?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:38:37]: Som jeg sa, er jeg også skeptisk til et slikt forslag, men jeg vil igjen anerkjenne verdien av at det tenkes nytt og kreativt, for framover vil vi stå overfor så store omstillingsbehov i vårt samfunn at hvis vi begynner enhver disku-

sjon om et potensielt politisk forslag med at en ikke kan eller vil – og egentlig ønsker å avlyse debatten før den har startet – er jeg ikke sikker på om det gjør oss til et rikere samfunn. Jeg tror heller ikke det er bra for demokratiet, så at det er diskusjon om dette, mener jeg er utelukkende positivt.

Jeg har lyst til å legge til at også helsepersonellkommisjonen, som alle har stor tiltro til, var inne på tanken om et slags allment samfunnsbidrag. De kalte det riktignok ikke et pliktår – begrepet «et allment samfunnsbidrag» ble benyttet. Det var et flertall, det var et mindretall – det er også skepsis der – men flertallet mente altså at dersom personellsituasjonen fortsatt er krevende, vil en kunne se på muligheten for i hvert fall å utrede en ordning med et allment samfunnsbidrag videre.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:39:41]: Eg takkar igjen for svaret, og eg er jo einig med statsråden i at det ikkje er sånn at det skal vere forbode å kome med forslag og idear, men det er òg ein del av demokratiet at ein ganske raskt får meiningsbryting om desse forslaga er gode eller ikkje. Eg trur noko av det statsråden og eg i alle fall kan vere einige om, er at dette mykje omtalte pliktåret definitivt ikkje er det store soriamentasvaret på korleis vi løysar utfordringane i helsesektoren. Eit av dei verkeleg viktige svara kan vere korleis vi sørgjer for at vi får til ei betre oppgåvedeling mellom dei ulike yrkesgruppene i helsesektoren, der ein viktig del er at dei som er eksempelvis faglærte helsefagarbeidarar, får utnytte den kompetansen best mogleg og mest mogleg.

Eg vil gjerne høyre korleis statsråden no vil gripe an arbeidet med å sørgje for at vi får meir rom til at eksempelvis faglærte helsefagarbeidarar kan få utnytte tida si betre.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:40:47]: Den beskrivelsen deler jeg, og det er helt opplagt slik at en del av de utfordringene – jeg vil også si mulighetene og ikke minst løsningene – vi har i helse- og omsorgssektoren framover, nettopp handler om bedre arbeidsdeling, oppgavedeling og det at ulike profesjoner kan spille godt på lag. Der er det tatt en del initiativer, det tas nye initiativer, og det kommer til å bli tatt initiativer. Det foregår mye godt utviklingsarbeid lokalt i både primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, også i godt samarbeid med ideelle aktører og andre. Her er jeg helt sikker på at det går an å finne gode løsninger.

Tilbake til premisset for spørsmålet: Det viktigste for Norge framover er at vi sørger for at de som kan jobbe, er i arbeid. Da må vi sørge for at flere fullfører og består videregående opplæring. Da må vi sørge for at det er gode realkompetansevurderinger for dem som først og fremst har realkompetanse – at vi i trepartssamarbeidet satser på god etter- og videreutdanning, og at vi har et

inkluderende arbeidsliv hvor det er rom og takhøyde for alle mennesker. Det er en av de aller viktigste investeringene vi som nasjon kan gjøre i årene framover.

Spørsmål 5

Bård Hoksrud (FrP) [11:42:04]: «Ventetiden for mange pasienter med kvinnesykdommer er ekstremt lange. Det er uholdbart med så lange ventetider for å få gjennomført brystrekonstruksjon med eget vev, som er på over fire år OUS i Oslo, og faktisk over fem år (310 uker) ved SUS i Stavanger.

Er dette en akseptabel ventetid for helse- og omsorgsministeren, og hvis ikke, hvilke tiltak vil statsråden gjøre for at ventetiden skal gå ned?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:42:34]: Takk for spørsmålet.

I spørsmålet refereres det til forventede ventetider på helsenorge.no. Forventet ventetid er et uttrykk for estimert maksimal ventetid for de lavest prioriterte pasientene. Mange pasienter kan og skal og vil alltid ha høyere prioritet og dermed også oppleve kortere faktisk ventetid enn det som angis på helsenorge.no.

Avdeling for plastikk- og rekonstruktiv kirurgi ved Oslo universitetssykehus er de som gjør flest rekonstruksjoner av bryst etter kreft eller andre lidelser. Helse sør-øst oppgir at de aller fleste pasienter nå får primær eller sekundær brystrekonstruksjon med implantater, med henholdsvis ingen eller kort ventetid. Slik bør det også være.

En gruppe pasienter egner seg riktignok ikke for dette. Denne gruppen tilbys rekonstruksjon med eget vev. Disse operasjonene er svært ressurskrevende, men Oslo universitetssykehus har likevel relativt god kapasitet og har bygget opp et solid team av kirurger, fagfolk, med mikrokirurgisk kompetanse og støttefunksjoner rundt disse. Kapasiteten per år er om lag 75 operasjoner. Dagens venteliste er på 119 pasienter. Helse sør-øst oppgir videre at dette utgjør en ventetid på om lag et og et halvt år. Samme avdeling opererer også pasienter med større traumer og skader, og dette er med på å påvirke ventetidene. Sykehuset arbeider med å optimalisere kapasiteten og med riktig prioritering av diagnosegruppene for å se på om det er mulig å øke kapasiteten noe innen brystrekonstruksjon med eget vev.

Når det gjelder Helse vest, viser også tilbakemeldingene derfra at rekonstruksjon av bryst med eget vev er krevende operasjoner. Prosedyrene utføres ofte som en del av kompliserte pasientforløp, og ventetidene kan da være vanskeligere å vurdere. I de enklere pasientforløpene oppgir Helse vest imidlertid at det har vært stor variasjon i ventetider for denne typen operasjoner i Helse

Stavanger de siste årene. 50 pst. av pasientene fikk operasjon innen 72 dager fra henvisningstidspunktet, altså median ventetid.

Tilbakemeldingene fra Helse sør-øst og Helse vest viser at ventetidene for de fleste pasientene er vesentlig lavere – jeg vil understreke det – enn de maksimale ventetidene for de lavest prioriterte gruppene på helsenorge.no.

Det er også viktig for meg å understreke at både sykehusene, regjeringen og vi alle sammen skal og må arbeide aktivt for å redusere ventetidene. Innenfor flere grupper har de dessverre blitt for lange. Det vil være en svært viktig prioritet for meg å få ventetidene ned. Derfor setter jeg også pris på at det er engasjement i Stortinget for hvordan vi kan få dette til. Jeg mener også at dette er et tema som vi bør kunne jobbe sammen om å få til.

Bård Hoksrud (FrP) [11:45:33]: Jeg takker statsråden for svaret, men jeg mener fortsatt halvannet år, som det er på Oslo universitetssykehus, er for lang tid. Når det gjelder tiden, synes jeg han var litt mer utydelig på hvor lang tid man faktisk må vente på Stavanger universitetssykehus.

Jeg tok en telefon for å høre om det finnes private som kan være med og levere disse tjenestene, og det er det. Hvis staten vil bruke de tjenestene, kan f.eks. Aleris bidra, men da må man ha en avtale med staten. Det er der jeg vil utfordre statsråden, for han sier at alle er opptatt av å få ned ventetidene. Ja, men da må vi handle og ikke bare prate. Muligheten er der. Vil statsråden bruke den muligheten, eller synes han at halvannet år er grei tid å vente på faktisk å få behandling for noe som jeg tror for veldig mange kvinner er svært sårt og vanskelig? Vil han nå ta i bruk denne private kapasiteten? Det hjelper ikke bare å prate om det, her må man handle, hvis statsråden mener noe med dette.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:46:29]: Jeg skal handle, og jeg er opptatt av å bli målt på resultater. Vi må sørge for å få ventetidene ned. Derfor er det en stor og viktig og prioritert oppgave.

Som representanten vet veldig godt, vil det alltid kunne være kapasitetsutfordringer i vår felles helsetjeneste. Det skyldes at vi blir en eldre befolkning. Det skyldes at vi får mer sammensatte utfordringer som skal håndteres. Det skyldes teknologiske og medisinske framskritt som gjør at vi kan behandle forhold vi ikke kunne behandle før. Det vil alltid være prioriteringer. Derfor mener jeg det er viktig at vi lar fagfolkene gjøre prioriteringene. Er man akutt syk i Norge, er man alvorlig syk i Norge, kan man være trygg på at våre felles helsetjenester stiller opp, og at det skal gå raskt.

Vi vet at vi har utfordringer med ventetider enkelte steder. Dem skal vi få ned. Så lenge det er offentlig finan-

siert, offentlig organisert og det er det offentlige som gjør prioriteringene, har ikke jeg noe mot at det også brukes private for å få ned helsekøene.

Bård Hoksrud (FrP) [11:47:33]: Kreftregisteret kom med nye tall i går. Rett over 20 pst. av alle som blir behandlet for brystkreft på Oslo universitetssykehus, får behandling innenfor den oppgitte og anbefalte fristen som er der. Det er i gjennomsnitt drøyt 38 pst. totalt i landet. Det betyr altså at det er litt sånn postkodelotteri med tanke på om man får kreftbehandling innenfor den tiden man skal ha det.

Vi vet at det finnes en gentest som kan avgjøre om man f.eks. trenger cellegift eller ikke – som har vært til behandling i Nye metoder i tre år, og som fortsatt venter på behandling i Beslutningsforum – som kunne være med og bidra til at kvinner som ikke trenger cellegift, ikke får det, og at de kvinnene som kanskje trenger cellegiftbehandling, får det raskere. Vil ikke statsråden i hvert fall se på sånne muligheter for å sørge for at det blir mer likebehandling, og at enda flere, egentlig alle, skal få behandling og starte behandling innenfor den angitte tidsfristen som er der? Da må man jo bruke de mulighetene som er der. Jeg synes at statsråden må ta det ansvaret og sørge for (presidenten klubber) at Beslutningsforum blir fulgt opp.

Presidenten [11:48:38]: Det er 1 minutt taletid her.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:48:44]: Det er stort engasjement for saken, og det er positivt. Så får vi begge passe på det røde lyset.

Som jeg sa: Jeg mener at en må ta i bruk de virkemidlene som er tilgjengelig, for å sørge for at vår felles helse-tjeneste gir det beste tilbudet. Jeg er helt enig med representanten i at enten man bor i øst eller vest, i nord eller sør, i by eller på landet, skal vi sørge for at velferdsstaten stiller opp. Folk skal være trygge på at de får hjelp når de trenger det.

Jeg vil understreke at bare i fjor gjennomførte vi 2,1 millioner pasientbehandlinger, som var en økning fra året før. Det er ikke lange ventetider for alle behandlinger. Det er veldig mange av dem som bruker våre felles helsetjenester, som sier de får hjelp i verdensklasse av topp kvalifisert personell, flinke leger, sykepleiere, helsefagarbeidere, alle de andre fagfolkene som jobber der. Det er også viktig at vi snakker om det som går bra, og så må vi gå målrettet til verks der hvor det er utfordringer. Ett av områdene hvor det er utfordringer, er på ventetider. Derfor understreker jeg igjen: Det blir en viktig oppgave framover. Ventetidene skal ned.

Spørsmål 6

Svein Harberg (H) [11:49:59]: «IOGT tilbyr med sin 24 års erfaring lavterskeltilbud til rusavhengige på fire ulike sammensentre. I statsbudsjettet for 2023 avvirket regjeringen øremerkede tilskudd og innlemmet det i søkbare ordninger. Endringen skjedde på kort varsel og frivilligheten mistet forutsigbarhet, som er avgjørende for å sikre sårbare mennesker et godt tilbud. Nå står tilbudet ved sammensentre, som har rundt 900 unike brukere, i fare for å forvitne, da de ikke lenger får midler fra Helsedirektoratet.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre fortsatt drift av sammensentrene?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:50:44]: Takk for spørsmålet. Aller først har jeg lyst til å si at både organisasjonslivet, frivilligheten, ideell sektor og hele sivilsamfunnet er avgjørende for at Norge skal gå rundt. Det utføres mange gode tjenester, også utenfor det offentlige, som er gode supplement til det offentlige, og som gir hjelp og støtte til mange. Det er veldig viktig å ha med seg, og jeg har lyst til å takke alle dem som gjør en veldig stor innsats.

Over flere år har stadig større tilskuddsbeløp blitt øremerket til navngitte enkeltmottakere over statsbudsjettet. Regjeringens utgangspunkt for å sikre både kvalitet og likeverd har vært at alle bør ha lik anledning til å konkurrere om slike tilskuddsmidler. Da mener vi at tilskuddsordningene i større grad bidrar til å ivareta verdier som nettopp likebehandling. Det skal videre være transparens, og det skal også være etterprøvnbarhet i forvaltningen, for det er fellesskapets midler vi forvalter på vegne av oss alle sammen.

I budsjettet for 2023 gjennomførte derfor regjeringen en større opprydding, ved å fjerne en rekke øremerkinger og innlemme midlene i søkbare tilskuddsordninger. Det er i tråd med hovedregelen i økonomiregelveket for staten, som har vært slik over tid, om at tilskudd fra en tilskuddsordning skal lyses ut og fordeles på flere mottakere på grunnlag av åpne søknadsprosesser og kjente tildelingskriterier.

Bruken av øremerkinger resulterte i stadig mindre penger til søknadsbaserte ordninger. En fjerning av øremerkede tilskudd, sammen med tydeligere tildelingskriterier, sikrer en mer rettferdig fordeling av fellesskapets midler. Jeg mener at det må være kvaliteten på tilbudet som avgjør hvor mye midler man får. Når vi nå har åpnet mer opp, ser vi også at det er langt flere organisasjoner som har søkt om disse midlene, og det mener vi er en styrke i vårt demokrati.

Det er generelt stor konkurranse om tilskuddsmidler på Helse- og omsorgsdepartementets ordninger rettet mot frivillige organisasjoner og tilbud, og i tilskudds-

forvaltningen er det Helsedirektoratet som må vurdere de enkelte søknadene opp mot hverandre for å få best mulig utnyttelse av de midlene som er bevilget fra Stortinget innenfor de ulike tilskuddsordningene.

IOGT er en viktig aktør innenfor det rusforebyggen- de arbeidet. De søker om og mottar tilskudd fra en rekke tilskuddsordninger under flere departementer. Når det gjelder tilskuddsordningen under Helse- og omsorgsdepartementet, mottar IOGT fremdeles støtte i 2024 fra de samme tilskuddsordningene som i 2022. I 2022 var dette beløpet på 15,3 mill. kr fra tre tilskuddsordninger. I år utgjør det totale tilskuddsbeløpet ca. 15,6 mill. kr, mot 15,8 mill. kr i 2023, og sammensentrene mottar 5,9 mill. kr i tilskudd i 2024, mot 6,7 mill. kr i 2023.

Jeg mener derfor det er feil, det representanten skriver om at IOGT ikke lenger mottar tilskudd, for det gjør de, basert på kvalitet og det tilbudet de tilbyr.

Svein Harberg (H) [11:53:48]: Jeg takker for svaret, som vel var lite svar på spørsmålet jeg hadde, nemlig hvordan en skal sikre dette tilbudet framover.

Jeg må også si at IOGT klagde på at de bare fikk delvis imøtekommet sin søknad. For ikke lenge siden fikk de beskjed om at de måtte regne med at de ikke fikk svar før etter sommeren. Så stilte jeg et spørsmål den 2. mai, og 3. mai ble det adressert et nytt brev med tilleggsbevilgning. Jeg kunne derfor tenke meg å si at det var godt jobbet av statsråden, men jeg er ikke helt sikker på om det er han som har vært inne og gjort det. Uansett er det bra at de har fått en tilleggsbevilgning.

Likevel er det et faktum at dette tilbudet en rekke steder er utsatt, og det rammer dem som trenger oss aller mest – dem som trenger trygghet i hverdagen, et sted å gå og noen å snakke med. Det rammer de svakeste. Dette må være utilsiktet. Kan statsråden bekrefte det?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:54:53]: Det er Helsedirektoratet som behandler disse søknadene, basert på åpenhet, transparens, konkurranse og kvalitet. Det er ikke en sak jeg har på mitt bord, bare så det ikke skapes noen tvil om akkurat det.

Så spør representanten om hva jeg vil gjøre for å sikre fortsatt drift av sentrene. Dette er private institusjoner som søker tilskudd fra staten, som innvilges tilskudd fra staten, og som derfor også har ansvaret for å opprettholde sin egen drift. Gitt at tilbudet er godt – og jeg har ingen grunn til å tro noe som helst annet – vil dette være tiltak som en kan søke om tilskudd til framover. I 2022 var de samlede tilskuddene til IOGT på 15,3 mill. kr, i 2023 var de på 15,8 mill. kr, og i år er de altså på 15,6 mill. kr. Vi snakker altså om en nedgang i tilskudd på om lag 200 000 kr. Det håper jeg det er mulig å drive godt for også framover.

Svein Harberg (H) [11:55:54]: Vi sammenligner nå bananer og fruktkurver når statsråden svarer på hele IOGT som virksomhet, for det er ikke den vi snakker om. Vi snakker om tilbudet til de aller, aller svakeste, der det faktisk er ganske liten tilretteleggelse fra IOGT, men der det er mellom 70 og 80 frivillige som sørger for at disse har et sted å gå, hver dag. Når de blir urolige i kroppen, har de noen de kan gå og snakke med. Når de blir urolige i kroppen, kan de gå et sted og få en kopp kaffe eller en liten matbit. De kan til og med få noe mat med seg hjem, og de kan møte andre mennesker og bli behandlet med verdighet. Det er det tilbudet vi snakker om.

Av den bevilgede summen var det holdt igjen 43 mill. kr, mens ATROP, Sammen og flere av disse tilbudene roper om hjelp fordi de holder på å bli lagt ned. Vil statsråden nå se på hvordan han kan gi forutsigbarhet og trygge disse tilbudene framover?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:56:58]: Jeg mener at det som er riktig å gjøre, er å ha gode tilskuddsordninger som er basert på åpenhet, transparens og objektive kriterier, og at det er de som har best kvalitet i tjenestene, som får støtte, og at det er lik konkurranse om disse midlene. Jeg tror ikke det er hensiktsmessig at dette er noe vi skal sitte og ta stilling til prosjekt for prosjekt, utover at det er åpne konkurransearenaer som alle kan få være med på.

Jeg er helt enig med representanten i at ideell sektor og de private alternativene, de aktørene vi her snakker om, er en veldig viktig del av det norske velferdssamfunnet som vi heier på og ønsker oss mer av. Det er også grunnen til at vi hvert eneste år bruker betydelige summer over statsbudsjettet i tilskuddsordninger til dette. Den beste måten å sørge for forutsigbarhet på er at vi opprettholder det nivået, og at det også er søkbare ordninger som er like for alle. Da vet en hva en har å forholde seg til.

Spørsmål 7

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:58:16]: «Fra 2018 har fastlegekontor prøvd ut organisering som primærhelseteam (PHT), der fastlege, sykepleier og helsesekretær jobber sammen om pasienten. Evaluering viser god effekt. Pilotprosjektet har fortsatt etter 31. mars 2024, med opprettholdelse av egenandel og sykepleiertakster fram til 30. juni 2024. Fra 1. juli 2024 opphører ordningen og primærhelseteamene skrotes. Samtidig varsler regjeringen at den jobber med en lignende ordning, som skal presenteres innen ett år.

Hvorfor forlenges ikke eksisterende team til ny ordning er i gang?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:58:58]: Takk for spørsmålet.

I prosjektperioden 2018–2023 har totalt 17 fastlegekontor i ni kommuner prøvd ut primærhelseteam. Dette er en forsøksordning som er tidsavgrenset, hvor målet har vært å vurdere effekten av at sykepleiere og helsesekretærer jobber i team sammen med fastlegene på legekontor. Det nye forsøket har vært å øke den tverrfaglige arbeidsformen, gi større innslag av ledelse og ikke minst utprøve nye finansieringsmodeller. I forsøket har f.eks. sykepleierne hatt egne takster – den såkalte honorarmodellen – og de har også gjennomført selvstendige konsultasjoner. Leger og sykepleiere har kunnet gjennomføre samkonsultasjoner der det har vært nødvendig.

Målgruppen for dette forsøket har i hovedsak vært pasienter med kroniske sykdommer, psykiske helseproblemer, rusproblemer, utviklingshemmede og andre pasienter med store og sammensatte helseutfordringer. Målet med teamorganiseringen har vært å bedre tilgjengeligheten til tjenesten, skape større bredde i tilbudet, bedre opplæringen og oppfølgingen av målgruppene og skape mer sammenhengende og koordinerte tjenester. Alt dette er positiv utvikling av vår felles helsetjeneste. Primærhelsepiloten har uten tvil vært nyttig for å få erfaringer med en tverrfaglig allmennlegetjeneste. Resultatene fra piloten, som i stort ser ut til å være positive, tar vi med oss i det pågående arbeidet for en framtidsrettet og bærekraftig allmennlegetjeneste.

Så er det slik, som jeg tror representanten også egentlig er enig i, at når vi igangsetter et forsøk, som det i dette tilfellet hele tiden har vært klart at skal være et femårig forsøk, skal det også ha en begrenset varighet, og det ligger nettopp i et forsøks natur. Vi piloterer, vi avslutter, vi evaluerer, og vi ser hvordan vi skal ta med oss de erfaringene videre. Dette var også premisset for primærhelseteampiloten. Forsøkene med primærhelseteam ble avsluttet 31. mars i fjor. Driftsmidler til pilotkontorene ble først videreført ut 2023, inntil regjeringen hadde tatt stilling til ekspertutvalgets rapport. For å gi deltakende legekontor og kommuner tilstrekkelig forutsigbarhet også for det som skjer framover, varslet vi at midler til drift av pilotkontorene og forskrift om forsøksordning med primærhelseteam først opphører 1. juli i år.

I Nasjonal helse- og samhandlingsplan har regjeringen beskrevet målbildet for allmennlegetjenesten med faglig bredde, kvalitet i tjenestetilbudet og faglig fellesskap for de ansatte. Det er et sentralt mål for oss, og vi vil presentere samlende og gode løsninger for allmennlegetjenesten i en egen lovproposisjon med meldingsdel, som er varslet til Stortinget våren 2025.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:01:49]: Det som er så fortvilende for mange av disse pasientene, er at det var et stortingsvalg midt i denne forsøksperioden som gjorde at vi fikk en ny regjering, som altså ikke følger opp dette forsøket med en gang, men velger å ha en pause før de kommer med noe lignende. Jeg besøkte Sørlandsparken legesenter for en ukes tid siden. Der jobber de spesielt godt med psykisk utviklingshemmede. Det var veldig sterkt å være med sykepleier Lena Åsen Engen ut til de pårørende til en alvorlig psykisk utviklingshemmet mann som altså endelig har fått hjelp ved at man jobber på denne tverrfaglige måten. Det er for oss helt uforståelig at man ikke kan fortsette denne ordningen frem til ny ordning kommer, for det handler ikke bare om kommuner og fastlegekontorer. Det handler om pasienter som i dag får akkurat det de trenger, og som er de svakeste i kommunene.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:02:53]: Det er utvilsomt slik at denne pilotordningen har gitt oss veldig mange gode erfaringer som jeg er helt sikker på ikke har vært bare bra for dem som bruker helsetjenestene våre, men også for dem som jobber der. Dette er et prosjekt jeg er positiv til, men så er det nå engang slik at når det settes i gang et pilotprosjekt som har en innramming på fem år, er det også viktig å ta en fot i bakken når de fem årene har gått og se hva vi lærte av dette, hva som har fungert godt, hva som kan forbedres, hvordan vi skal videreutvikle dette, og at vi ser utviklingen av allmennlegetjenestene våre under ett. Jeg vil understreke at det skjer mye innovasjon og omstilling i offentlig sektor og i feltet vårt. Vi vil bruke alle de erfaringene når vi nå skal legge rammene. Vi inviterer også til bredt samarbeid i Stortinget om hvordan framtidens allmennlegetjeneste skal se ut, nettopp for å kunne ta de beste erfaringene, løfte dem nasjonalt og sørge for at dette kan gjennomføres i alle kommunene våre. Da mener jeg det er riktig at vi nå tar en fot i bakken.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:03:56]: Jeg mener likevel at den foten i bakken burde regjeringen ha tatt når man har sett dette, for denne ordningen har jo vært evaluert løpende. Man hadde ikke behov å vente på sluttevalueringen. Man har sett hele veien at man her klarer – på den måten vi alle ønsker – å ta bedre vare på de mest sårbare innbyggerne og pasientene i kommunen, dem som har det største helsebehovet, men som kanskje heller ikke er de største etterspørerne. Her treffer vi virkelig de svakeste innbyggerne og pasientene på de utpekede områdene. Brumunddal legesenter har f.eks. også nå jobbet med dette i seks år. De har to og en halv sykepleier, de har én psykolog, og det er til og med en klinisk ernæringsfysiolog i teamet. Alt dette kan nå bli borte, samtidig som regjeringen her og i Nasjonal

helse- og samhandlingsplan sier at dette er en flott måte å jobbe på. Det er helt uforståelig. Hvorfor ikke bare videreføre forsøksforskriften og videreføre refusjonen i den korte perioden frem til våren 2025? Det er helt meningsløst.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:05:01]: Som jeg sa, vil vi ta med oss erfaringene både fra denne forsøksordningen og fra annet utviklingsarbeid som skjer over hele landet, også hos de kommunene, fastlegekontorene og aktørene som ikke har vært med i dette prosjektet. Det er nettopp for å se på hva av dette vi kan gjøre permanent, og hva vi kan gjøre nasjonalt, også for å sikre at det blir et likeverdig, godt tilbud uansett hvor i landet man bor. Da mener vi at den riktige tilnærmingen her er å se dette samlet og legge fram samlet for Stortinget hvordan vi skal bygge allmennlegetjenesten vår best mulig i årene som kommer framover, sånn at vi også sikrer at det er likeverdighet i de tjenestene som tilbys.

Jeg er helt sikker på at det utviklingsarbeidet som er satt i gang, kommer til å bære frukter. Jeg er helt sikker på at summen av all den omstillingen, innovasjonen og det gode samspeillet som nå skjer i regi av det offentlige, er positivt, og at dette helt åpenbart er noe vi kan ta med oss og også gjøre nasjonalt framover, og det tar jeg sikte på.

Spørsmål 8

Erlend Svardal Bøe (H) [12:06:19]: «Helseforetakenes fremskrivningsmodell viser at offentlig finansiert psykisk helsevern må økes med minst 7 pst. for døgnbehandling og 15 pst. for poliklinisk behandling frem mot 2040. Stortinget vedtok i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk helse å stanse nedbyggingen av døgnkapasiteten i psykisk helsevern. Likevel ser vi at Helse nord bygger ned, blant annet ved å foreslå nedlegging av døgnbehandling ved DPS-ene i Troms og Finnmark og liten fremdrift i arbeidet med nytt UNN Åsgård.

Hva vil statsråden gjøre med dette?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:07:04]: Takk for spørsmålet. Helse nord har i utkastet «Tiltak for å sikre bærekraft», som har vært på høring, anbefalt at samlet døgnkapasitet for psykisk helsevern i regionen styrkes, ikke svekkes. Det blir i saken foreslått en økning innenfor psykisk helsevern ved Universitetssykehuset i Nord-Norge og på Nordlandssykehuset. Disse sykehusene har hatt vedvarende overbelegg ved akutt- og sikkerhetspostene. Fristen for høringen gikk ut, som vi vet, 25. april 2024, og Helse nord vurderer nå alle høringss-

var fram til styret skal behandle saken, etter planen 19. juni.

Nye erstatningsbygg for UNN Åsgård er en prioritet på planen over framtidige investeringer i Helse nord, men som vi vet, er dette foreløpig satt på vent som følge av den økonomiske situasjonen i helseregionen. Derfor er det viktig at vi får orden på økonomien i Helse nord, og at midler som er tiltenkt bygg og utstyr, kan brukes som tiltenkt.

Helse nord oppgir at de har et stort behov for å styrke sykehuspsykiatrien, og styret i Helse nord har derfor godkjent å etablere et midlertidig modulbygg på Åsgård for å øke kapasiteten. De har også satt av midler til vedlikehold av byggene på Åsgård for å redusere driftsrisikoen fram til et nybygg, som vi alle håper kan realiseres, blir realisert.

Regjeringen vil styrke hele behandlingskjeden for mennesker med alvorlige psykiske lidelser. Vi har allerede gitt føringer og lagt til rette for en styrking av disse tilbudene. I budsjettet for 2023 ble 150 mill. kr av den økte grunnfinansieringen til sykehusene øremerket nettopp styrket døgnbehandling innen psykisk helsevern for barn, unge og voksne. I budsjettet for 2024 er det bevilget 110 mill. kr til døgntilbudet innen psykisk helsevern, med særlig vekt på barn og unge og de som har alvorlige lidelser.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:09:01]: Det er bra at en øker døgnkapasiteten samlet sett på psykisk helsevern, men en reduserer den bl.a. med 25 plasser på rus, også i det som er ute på høring. Utfordringen – når jeg snakker om at en svekker det – er at en legger ned distriktspsykiatriske sentre, noe som i en landsdel med store avstander er problematisk. Det er også en annen ting som er utfordrende. Forutsetningen det legges opp til, er at når en legger ned de distriktspsykiatriske sentrene – og jeg er godt åpen for at vi kan gjøre endringer i døgnbehandlingen der i framtiden – skal de pasientene som i dag er på de distriktspsykiatriske sentrene, overføres til UNN Åsgård, et bygg som er fra 1960-tallet, som er gammelt, som er utslitt, og som er lite egnet for dagens behov. Poenget mitt er at en overfører de pasientene til en bygningsmasse som ikke er i stand til å ta imot dem og gi dem den verdigheten de er nødt til å ha når det er snakk om den pasientgruppen.

Spørsmålet er: Ville det ikke vært mer aktuelt å se på det å stoppe nedleggelse av DPS-ene, og heller vente til en hadde fått et nytt UNN Åsgård og slik ivaretatt verdigheten til pasientene?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:10:09]: Dette er som sagt et forslag som er på høring, og som det er stort engasjement for, og det er veldig bra. Styret i Helse nord vil ta stilling til videre framdrift og videre prioriteringer

når de er klar for å gjøre det. Det er slik vi styrer både sykehusene og tilbudene våre. Det er en modell som jeg tror at partiet Høyre også slutter seg til, og at vi tar beslutninger basert på faglige råd, basert på riktige prioriteringer. Selvfølgelig er det viktig å lytte til alle, men det må også være slik at de som er satt til å ta beslutningene ut fra hva som er viktig for landsdelen, har muligheten til å gjøre det, for det vil være behov for omstilling, utvikling og innovasjon framover. Vi vet at hvem som trenger hjelp, endrer seg. Vi vet at vi kommer til å ha mangel på helsefaglig personell i årene framover. Vi må se på hvordan vi bruker ressursene våre på en best mulig måte, slik at vi kan sikre noe av det i hvert fall jeg mener er viktigst, og det er likeverdighet i tilbudet uansett hvor i landet man bor, og at vi tar mest vare på dem som trenger det aller mest.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:11:10]: Spørsmålet mitt var om statsråden mente det er verdig å overføre pasientene fra de DPS-ene vi har i dag, til dagens bygningsmasse ved UNN Åsgård. Det mener jeg at regjeringen bør kunne ha en mening om. Jeg er litt usikker på om statsråden har vært på besøk til UNN Åsgård, men det anbefaler jeg virkelig, for det er som sagt en bygningsmasse som er utslitt og lite egnet for å ivareta de behovene. Jeg er veldig utålmodig etter at en skal få satt i gang den byggingen. Jeg mener det er en forutsetning om en skal gjøre endringer i døgnbehandlingen og døgnkapasiteten ute på DPS-ene, å sørge for at en har et nytt UNN Åsgård.

Oppfølgingsspørsmålet mitt til statsråden blir da: Mener han at den bygningsmassen som er på UNN Åsgård i dag, er verdig for pasientene? Burde en ikke heller sørget for å ivareta de gode og moderne lokalene en i dag har på Silsand, på Storslett, i Tana og på Storsteinnes, før en overførte pasientene til dagens bygningsmasse på UNN Åsgård? Det mener jeg at statsråden og regjeringen bør kunne ha en mening om.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:12:14]: Som sagt er dette et forslag som er på høring fra Helse nord, og som høringsinstansene kan si sin ærlige mening om. Det vil være styret i Helse nord som tar beslutningene om dette. Det er som sagt slik vi styrer tjenestene våre, og det kommer vi til å fortsette med i framtiden.

Jeg har vært på UNN, ikke Åsgård, men jeg har snakket med både ansatte, ledelse og fagfolkene som er der. De fikk på en forbilledlig klar måte, for å si det slik, fram behovet for nybygg. Det er det ingen tvil om, og derfor ligger også dette i planene. Jeg har ingen grunn til å tro noe annet enn at styret i Helse nord mener at dette bør realiseres så snart det er økonomisk forsvarlig, men vi må altså erkjenne at helseforetakene våre, især i nord, går gjennom krevende økonomiske tider. Noe av det

viktigste vi kan gjøre da, er å sørge for å ha god sykehusfinansiering. Det at regjeringen nå legger om finansieringen og gjør det enklere og rimeligere å finansiere nybygg, vil bidra positivt til at disse beslutningene forhåpentligvis kan tas før heller enn senere.

Spørsmål 9

Fra representanten Morten Wold til samferdselsministeren:

«I Hallingdølen 23. april 2024 kan man lese at statsråden først etter 28 dager og fem purringer, via en statssekretær, besvarte fire spørsmål fra avisen om reguleringsplanen for fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16. Svarene er uklare og diffuse. Planen gjelder både vei og bane. Svarene viser at det er uvisst om regjeringen mener den er gyldig, indirekte at dette ikke er avklart. Dermed risikerer man at det må gjennomføres ny reguleringsprosess – og at dette er forhold regjeringen vil avklare først etter Stortingets behandling av NTP 12. juni i år.

Mener statsråden at Stortinget ikke trenger å vite om gjeldende reguleringsplan for FRE16 fortsatt vil være gyldig hvis togdelen av fellesprosjektet skrotes?»

Spørsmål 10

Fra representanten Frank Edvard Sve til samferdselsministeren:

«Heilt sidan 2021 har dagens regjering hevda at det skulle settast inn såkalla «kraftfulle tiltak» for å bevege seg mot nullvisjonsmålet for drepne og hardt skadde i trafikken. I kvart år, 2021, 2022, 2023, og no i 2024, har det i debatt etter debatt blitt hevda frå regjeringspartia at dei såkalla «dødsvegane» i Noreg skulle prioriterast i ny NTP.

Kvifor er ikkje E39 Veibust–Blindheim–Moa med i ny NTP dei neste 12 åra, og kvifor er fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16 splitta, noko som fører til stor usikkerheit kring prosjektet?»

Spørsmål 11

Fra representanten Mari Holm Lønseth til justis- og beredskapsministeren:

«Norge har et ansvar for å gi beskyttelse til personer som trenger det. For å hjelpe forfulgte og for å opprettholde tilliten til asylsystemet må det få konsekvenser dersom personer lyver eller gir uriktige opplysninger for å få opphold. Avsløringer i NRK 16. april viser at flere tilbakekallssaker henlegges av ressurshensyn.

Hvordan vil statsråden sikre at UDI har tilstrekkelige ressurser til å håndtere tilbakekallssaker?»

Spørsmål 12

Fra representanten Ola Elvestuen til justis- og beredskapsministeren:

«Stortinget har vedtatt å iverksette tiltak for å forhindre transnasjonal undertrykkelse av personer i Norge. Mange eritreere i Norge utsettes for slik undertrykkelse med trusler, utestengelse, krav om 2 pst. brutto-skatt og annen form for kontroll fra det eritreiske regimet. I forrige uke omtalte NRK at UDI henlegger saker der asylsøkere er mistenkt for juks. Noen av disse sakene gjelder personer som åpent støtter det regimet de flyktet fra i Eritrea.

Mener statsråden disse henleggelsene er i tråd med det å bekjempe transnasjonal undertrykkelse?»

Spørsmål 13

Fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren:

«Under behandlingen av sak om ungdomsstraff i desember 2023 gikk regjeringspartiene sammen med Sosialistisk Venstreparti og stanset en lovendring som ville gi rask oppstart av hurtigspor i domstolen for unge kriminelle. Stortinget ba om sak i løpet av våren 2024, noe statsråden stadfestet i et svar til Stortinget i februar 2024. Tingretten antok dette ville komme på plass innen sommeren, men jeg tror de vil bli skuffet. Saken ble sendt på høring med frist 22. mai 2024.

Har statsråden tenkt å fremme sak i løpet av våren og således få på plass et hurtigspor i løpet av året?»

Presidenten [12:13:43]: Spørsmålene 9–13 er utsatt til neste spørretime, da statsrådene er bortreist.

Spørsmål 14

Fra representanten Sofie Marhaug til energiministerens:

«EU-kommisjonen har gitt regjeringen en frist til 13. mai for å vise hvordan EUs fornybardirektiv skal innføres i Norge.

Har regjeringen bestemt seg for om de skal forholde seg til denne fristen?»

Presidenten [12:13:46]: Spørsmål 14 er trukket tilbake.

Spørsmål 15

Fra representanten Geir Jørgensen til landbruks- og matministeren:

«Bønder, særlig i utviklingsland, lider sterkt under begrensninger satt i WTO-avtalen, og her i Norge må nå enda en vare tas ut av målprissystemet.

Kan statsråden svare på hvorvidt handlingsrommet i WTO blir tilstrekkelig brukt for å sikre Norge og andre lands matsuverenitet, og hva fremtiden til målprissystemet blir, ettersom taket på gul boks er fast?»

Spørsmål 16

Fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren:

«Regjeringen har lagt fram og Stortinget har vedtatt Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og utsynsmeldingen, og nå behandler Stortinget opptaksmeldingen og profesjonsmeldingen. Alle er tydelige på et økt behov for realfagskompetanse. Likevel er det ikke spor av vilje til satsing på realfag i grunnskolen fra denne regjeringen.

Hva gjør statsråden for å nå målene om økt satsing på og rekruttering til realfag?»

Spørsmål 17

Fra representanten Margret Hagerup til kunnskapsministeren:

«Hva vil statsråden gjøre for at det skal være attraktivt å være lærer?»

Presidenten [12:14:05]: Spørsmålene 15–17 er utsatt til neste spørretime, da statsrådene er bortreist.

Spørsmål 18

Presidenten [12:14:18]: Dette spørsmålet, fra representanten Guri Melby til kunnskapsministeren, er overført til forsknings- og høyere utdanningsministeren som rette vedkommende.

Guri Melby (V) [12:14:50]: «I perspektivmeldingen står det at det relativt sett blir færre personer i arbeidsdyktig alder som kan skape verdiene som skal betale for statens økende utgifter framover. Nytt opptakssystem for høyere utdanning tilrettelegger for at folk skal kunne begynne på utdanning tidligere. Et pliktår vil forsinke de unge sin inntreden i arbeidsmarkedet.

Ser statsråden at det er en motsetning mellom formålet i nytt opptakssystem for høyere utdanning, som

hun selv er ansvarlig for, og forslaget om et pliktår i statlig regi for alle unge voksne?»

Statsråd Oddmund Hoel [12:15:26]: Takk for spørsmålet. Det er forsknings- og høgare utdanningsministeren som har ansvaret for opptakssystemet til høgare utdanning, og difor er det eg som svarar.

Me har lagt fram eit opptakssystem som legg til rette for at fleire skal kome raskare ut i utdanning, og dimed ut i arbeid etterpå. Det har me behov for ut frå arbeidskraftbehovet i det norske samfunnet. Det har helse- og omsorgsministeren gjort greie for tidlegare her i dag, bl.a. på vegner av arbeids- og inkluderingsministeren.

Det står i den gjeldande perspektivmeldinga at me vil ha ein manko på personar i arbeidsdyktig alder. Det kjem ei ny perspektivmelding, men det er nok inga stor hemmelegheit at ho kjem til å leggje vekt på det same. Eg avslører inga stor hemmelegheit der. For oss som har laga opptakssystemet og gjort framlegg om det, har det vore viktig – som representanten Melby òg legg vekt på i spørsmålet – å få folk raskare ut i utdanning og arbeid.

Eg registrerer at det er ein debatt gåande der ute i fleire parti om eit pliktår for ungdom kan vere ein god idé. For å svare heilt direkte på spørsmålet: Vil det vere ei motsetjing? Ja, det vil det vere. Det vil for så vidt ikkje vere den første målkonflikten me har sett i norsk politikk, verken i år eller tidlegare. Det som eg ser positivt på, er at det går ein debatt om det spørsmålet.

Guri Melby (V) [12:17:13]: En av sektorene det er pekt på at kan bemannes med 19-åringer i plikttjeneste, er utdanningssektoren. Vi sliter med rekruttering. Det er færre som søker seg til lærerutdanningene. Samtidig har vi ganske mye forskning som viser hvor viktig lærerkompetanse er for elevers utvikling. Lærere er kunnskapsarbeidere, og det er elevene som blir taperne dersom vi ikke har nok godt kvalifiserte lærere. Vi vet at de som rammes hardest, er barn og unge som er i sårbare situasjoner, som kanskje ikke har hjemmeforhold som kan kompensere for manglende oppfølging på skolen.

Mitt spørsmål til statsråden er egentlig todelt: Mener statsråden det er en god idé med flere ufaglærte innenfor utdanningssektoren, og er det en risiko for at det ytterligere kan svekke rekrutteringen til en så viktig utdanning som lærerutdanningen er?

Statsråd Oddmund Hoel [12:18:06]: Det er først og fremst ein veldig god idé med fleire med lærarutdanning i norsk skule. Det treng me. Me har søkjartal til lærarutdanningane som er urovekkjande. Me må gjere det me kan for å få fleire til å bli lærar, til å ønskje å bli lærar, til å søkje seg til skulen – og kanskje ikkje berre som lærar, men òg som barne- og ungdomsarbeidar

med fagutdanning. Det er òg viktige assistentstillingar i skulane som skal fyllast. Det er det som er hovudsporet for regjeringa.

Frå regjeringa si side har me lagt fram både ein strategi for lærarrekruttering – eg saman med kunnskapsministeren – og ei stortingsmelding om profesjonsutdanningane, der me peikar på ei rekkje tiltak for å gjere lærarutdanningane meir tilgjengelege og attraktive og for å få opp igjen søkjartala.

Ingen av tiltaka i meldinga går ut på å ta inn fleire ufaglærte i skulen. Det er eit forslag regjeringa ikkje arbeidar med.

Guri Melby (V) [12:19:09]: Jeg takker for et egentlig ganske tydelig svar. At regjeringen vil satse på utdanning, er jeg veldig glad for.

En annen sektor vi vet at vi mangler kompetent arbeidskraft i, er helsesektoren. Det er store utfordringer knyttet til både sykepleiere, helsefagarbeidere, vernepleiere og leger. Det er ingen tvil om at denne mangelen mest sannsynlig vil øke i årene framover fordi demografien endrer seg på en sån måte at det vil være flere som har behov for visse helsetjenester.

Nok en gang kommer jeg egentlig tilbake til det første spørsmålet jeg stilte statsråden, nemlig om at et pliktår vil gjøre at mange som tar disse utdanningene, kan bli forsinket i oppstarten av studiene sine. Ser statsråden at et pliktår kan gjøre vondt verre for bemaningsutfordringene innenfor helsesektoren?

Statsråd Oddmund Hoel [12:19:57]: Helse- og omsorgsministeren har tidlegare her i dag svart for arbeidskraftbehovet i helse- og omsorgssektoren på ein utmerkt måte. Når det gjeld rekruttering til utdanningane, er me som sagt opptekne av at me skal fjerne dei barrierane som i dagens opptakssystem forsinkar studiestarten for mange.

Det er positivt at søkinga til sjukepleiarutdanningane har gått opp igjen med 10 pst. på nasjonalt plan etter ein urovekkjande nedgang gjennom fleire år. Me ser framleis rekrutteringsproblem til enkelte utdanningar, særleg i Nord-Noreg. Me må gjere ein stor jobb for å rekruttere fleire til helseutdanningane, og det gjeld òg helsefagarbeidarar frå vidaregåande skule, og det gjeld fag-skulane. Det arbeider me med, og heller ikkje her er det eit tiltak per i dag frå regjeringa si side å hente inn fleire ufaglærte.

Spørsmål 19

Presidenten [12:21:06]: Dette spørsmålet, fra representanten Grunde Almeland til kunnskapsministeren,

er overført til forsknings- og høyere utdanningsministeren som rette vedkommende.

Spørsmålet vil bli tatt opp av representanten Ola Elvestuen.

Ola Elvestuen (V) [12:21:21]: «Statsråden vil at samtlige 19-åringer skal avtjene et pliktår for Norge. For mange unge er det en enorm frihetsfølelse å bli ferdig med vidaregåande og selv velge hva de skal bruke hverdagen til.

Har statsråden forståelse for at unge voksne kan oppleve forslaget som en innskrenkning av deres frihet til å selv velge hva de skal gjøre etter vidaregåande, dersom alle etter vidaregåande må avtjene en slags lavtlønnet sivil tjeneste for staten?»

Statsråd Oddmund Hoel [12:21:52]: Eg må då fyrst seie at regjeringa ikkje har føreslått eit pliktår. Regjeringa har heller ikkje til utgreiing eit pliktår for unge. Regjeringa har difor heller ikkje oversikt over konsekvensar eller gode argument for eller imot ei slik ordning.

Når det gjeld den militære verneplikta – og på ein dag som dette trur eg det er fint å dra fram det – skal vi byggje Forsvaret kraftig opp, og me skal òg utvide behovet for vernepliktige. Langt fleire skal no inn til militær fyrstegongsteneste. Det kjem til å få konsekvensar, som noko utsett studiestart for fleire. Det er heilt nødvendig for å byggje opp og styrkje Forsvaret i den tida me lever i. Det trur eg me alle er einige om at er nødvendig.

Ut over det går diskusjonen om eit eventuelt pliktår for alle i fleire parti. Det går òg i partiet til den statsråden dette spørsmålet opphavleg var retta til. Eg ser det som positivt at ein luftar nye idear, ikkje minst no som det er programprosessar i partia. Eg vil tru at det vil vere enkelte røyster i partiet Venstre, som elles er kjend for å ha mange meiningar om bord, som òg luftar tanken om det. Det vil i så fall vere positivt, men det er ingen planar frå regjeringa si side per i dag om å gå vidare med å vurdere eller greie ut dette forslaget. No får den frie debatten gå sin gang, som seg hør og bør i eit fritt, liberalt samfunn.

Ola Elvestuen (V) [12:23:39]: Jeg takker for svaret, og det er egentlig betryggende at det ikke pågår noe arbeid med et pliktår i regjeringen. Det som gjelder videre, er da egentlig å konsentrere seg om å la de unge voksne fortsette å ha den friheten de har i dag. Regjeringens hovedoppgave er å motivere til videre høyere utdanning der det er behov for det, og å motivere til å gå inn i yrkeslivet der vi har behov og mangler folk. Mitt neste spørsmål blir da om dette er noe statsråden er enig i – at denne friheten har en verdi i seg selv, og at vår oppgave egentlig er å både legge til rette for og motive-

re til videre utdanning og legge til rette for en rask inn-
gang i yrker der vi vet at vi trenger folk.

Statsråd Oddmund Hoel [12:24:32]: Det er klart at me legg beslag på fridomen til unge folk på ulike vis. Me gjer det gjennom militær verneplikt. Det vil me gjere i aukande grad. Me legg for så vidt òg noko beslag på den tida gjennom å lage eit opptakssystem for høgare utdanning, som då stimulerer til at ein kjem raskare i gang med studiane og bruker færre år på å gjere noko anna imellom. Samtidig er me opptekne av at det er eit fritt land. Ein skal kunne velje å studere det ein ønskjer. Ein skal kunne velje så langt råd er, både i høgare utdanning og i vidaregåande skule. Kvar avgrensinga der går opp mot samfunnsbehova, er for så vidt ein interessant debatt som samfunnet bør ta. Der kjem diskusjonen om eit pliktår inn, men me har altså ingen planar frå regjeringa si side om å greie ut eller føreslå det.

Ola Elvestuen (V) [12:25:35]: Da håper jeg statsråden er enig i at det vi nå må ivareta, er den friheten som unge voksne har. Det vi trenger å styrke, er kampen for frihet og å sikre den friheten gjennom at vi har en styrket verneplikt, og at det er flere nå som også vil måtte

avtjene verneplikten for at vi skal ivareta og sikre vår egen frihet og friheten i Europa i årene framover.

Statsråd Oddmund Hoel [12:26:10]: Det er eg fullstendig enig i. Det er den rette dagen for å dra fram behovet for å styrkje Forsvaret og minne om at fleire unge no må inn til militær verneplikt. Det no glisne frammøtet frå statsrådar her i spørjetimen i dag – bortsett frå eitt punkt der me utgjorde eit fleirtal i salen – kjem jo av at veldig mange statsrådar i dag er på 8. mai-arrangement på vegner av regjeringa, nettopp for å markere den fridomen me set så stor pris på.

Presidenten [12:26:50]: Den ordinære spørretimen er omme.

Sak nr. 3 [12:26:54]

Referat

Presidenten [12:26:56]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.27.
